

לקראת שבוע מלכתא

dirshu@dirshu.co.il | לקבלת הגליון למייל:

תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה'

גליון מס' 223

פנינים לפרשת בהר בחוקות

השופט פנה לאבא שלי, ושאל אותו היכן עורך דינו. השיב אבי: "אינני זקוק לעורך דין, אני אייצג את עצמי"... "אם כן", שאל השופט, "מה יש לך לומר להגנתך?" ענה לו אבי: "הקב"ה מנהל את העולם, והוא זה המכניס במוחם ובפיהם של השופטים מה לחשוב ומה לומר. השופט הנדהם הכריז על הפסקה קצרה, הוא היה צריך להירגע..."

הגה"צ רבי אריה שכטר זצ"ל על אין עוד מלבדו

"וְאֶשְׁפֹּר מִטּוֹת עֵלְכֶם" (ויקרא כ"ו, י"ג)

אספר סיפור אישי. בשנת תר"צ, כמה שנים לפני עליית הנאצים לשלטון, זיפה אמי מסמכים המעידים שהיא ואבי נולדו בהונגריה. אם לא כן הם היו מגורשים מהונגריה, ופולין לא היתה מכניסה אותם ושודדי הדרכים היו עושים את העבודה...

הזיוף התגלה לשלטונות ונערכו משפטים ארוכים ומתישים, וסכנת מאסר ריחפה על ראשם של אבי ואמי.

הורי היו אנשים בעלי מידות נעלות, שפעלו אך טוב וחסד ונהגו לפנים משורת הדין, אם כן מדוע פגעה בהם מידת הדין ונגזרו עליהם תלאות כאלו?

אלו שאלות שמנקרות אצל מי ששואל וחוקר, אבל מי שמתהלך בתומו לא שואל שאלות! הוא יודע שיש אבא רחום בשמים שהוא "קל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא" (דברים לב, ד), ו"כל מה שעביד רחמנא - לטב עביד" (ברכות ס"ב).

לאחר שמונה שנים של משפטים ומאסרים לפרקים, נערך המשפט המכריע. אבי שאל את עורך דינו מה הצפי, והלה השיב כי אם יצליחו להקטין את גזר הדין לשש שנות מאסר - יהיה זה הישג אדיר. בתגובה, ביקש ממנו אבי שיטול את התשלום המגיע לו, אך יתכבד ויישב בביתו, ולא יופיע במשפט, והוא ייצג את עצמו.

עורך הדין תמה לפשר ההחלטה המוזרה הזאת, אך כיבד את רצונו

של אבי. מה רע לקבל תשלום מלא בלי צורך לטרוח ולבזבז זמן על הופעות המשפט...

הגיע יום המשפט. אבי הגיע לאולם המשפט בגפו. השופט פנה לאבי, ושאל אותו היכן עורך דינו, שייצג אותו וייצג את עמדתו. השיב אבי: "אינני זקוק לעורך דין, אני אייצג את עצמי"... "אם כן", שאל השופט, "מה יש לך לומר להגנתך?"

ענה לו אבי באומץ ובביטחון: "הקב"ה מנהל את העולם, והוא זה המכניס במוחם ובפיהם של השופטים המכובדים מה לחשוב ומה לומר.

המשך בעמוד 22

אני, עוד אכלתי "ימים" אצל בעלי בתים. איזו עניות היתה. להם לא היה מה לאכול, ולנו כל שכן! לא בכל יום היינו משובצים לארוחת חסד. היו ימים שרעבנו מלכתחילה. ומראש ידענו שאין מה לאכול. והיו, שרעבנו בדיעבד. חשבנו שיהיה ולא היה ...

הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצוק"ל על חסדי ד' בכל עת

"וְאֶכְלֶתֶם לְשֹׁבַע" (ויקרא כ"ה, י"ט)

יהודי בא לפני רבו, שבור ורצון. רודף הוא אחר הפרנסה, וזו בורחת ממנו בכל אשר עסק, נכשל. שערי ההצלחה ננעלו בפניו. הביט בו הרב: "אתה בכל זאת חי, לא גוועת ברעב" ...

אכן, לבסוף שולח הוא יד במלאכה מזדמנת, מרוויח מן היד לפה, אבל זה לא זה. מה יעשה?!

אמר לו רבו: "עצתי לך, ביום חמישי מתקיים היריד בעיר הסמוכה. לך לשם, ותסתכל סביבך!"

לבו ניתר משמחה. מי יודע מה חזה הרב, איזה עסק יזדמן לפניו. בלב מתרונן הלך אל היריד. המוני סוחרים הגיעו עם עגלות מלאות. מיקומם ברחבה והפכום לדוכנים גדושי סחורה, ואת הסוסים קשרו לעצים סביב. על צווארם תלו שק עם שיבולת שועל, למאכלם.

המוני הקונים עברו מעגלה לעגלה, מיששו והתמקחו, שילמו ולקחו, ואיש לא פנה אליו בדברים. נהדף ממקום למקום והפריע בכל מקום, עד שמצא מקלט בצל העצים, בין הסוסים, והמתין למישהו שיתעניין בו, שיציע דבר מה, ולשוא. היריד ננעל, הסוסים שבו ונרתמו לעגלות הריקות ועזבו את המקום, והוא נותר לבדו... בלב דווי שב אל הרב עם תקוה שנכזבה וטרוניה גלויה. "בידיים ריקות שבת, רבי", הפטיר במרירות.

"לא ציפיתי שתעשה שם עסקים", אמר הרב. "אבל לבטח החכמת. ספר נא מה ראית".

וכי מה ראה, הלא הדפוהו ממקום למקום עד שמצא מקלט בין הסוסים...

"נו", אמר הרב, "מלפנו מבהמות ארץ" (איוב לה, יא). ניתן ללמדו גם מסוסים..."

צחק האיש צחוק מריר: "אכן, הסוסים כבני אדם, יש חכמים ויש טיפשים... קשרו אותם ברסנם לעצים. היו שהתאוו לעשב שלרגליהם, אך החבל הקצר לא אפשר להם. משכו והתייסרו ונפצעו עד שנכנעו, והשקיעו עצמם בשק שיבולת השועל. והיו חכמים, שמיד אכלו מן השק וחשכו את ההתאמצות והאכזבה..."

"ועוד תאמר שחזרת בידיים ריקות? הלא זה מה שרציתי שתראה", קרא הרב. "הבורא יתברך נותן לחם לכל בשר, תולה לכל אחד מאיתנו את שק שיבולת השועל, ורבים כל כך מתאמצים ומושכים ומנסים ומתאכזבים -

ולבסוף, כולם משקיעים ראשם בשקיהם שלהם - האם לא חבל..."

ה' מיטיב לכל, אין בכך ספק. ובכל זאת, הן רואים אנו צרות כה רבות! אין ברירה, חייבים לומר שגם הן לטובה!

וכרבינו ה"חפץ חיים" זצ"ל שפגש בתלמידו שיצא לעסקי מסחר וההצלחה לא האירה לו פנים. התעניין: "מה נשמע?"

נאנח התלמיד: "מה אומר לכם, רבי - יותר טוב לא היה מזיק!"

"מנין לך", השיבו ה"חפץ חיים". "לי אין ספק בכך, שיותר טוב היה אכן מזיק. שאם לא כן, היה טוב יותר!"

משל למה הדבר דומה, לבן שחש במעיו והרופא הורה למנוע ממנו כל מאכל במשך יממה שלמה. כל אותה עת ניטש קרב בינו לאביו. הוא הושיט יד, והאב לקח. הוא בכה והתחנן והאב לא שעה. בגלל אהבתו, בגלל דאגתו, בגלל רחמנותו, עבור טובת בנו!

ועל כך אמר רבי איצלה פטרבורגר זצ"ל: בכל בוקר מודים אנו לבוראנו בשם ומלכות שעשה לי כל צרכי". והלא אף ספק ברכות, להקל. וכאן, אין שום ספק: מה שיש לי, ואף מה שאין לי, הכל בכלל "כל צרכי"!

מדוע? או כדי למרק עוונות, או כדי שנבקש, וניצור תלות בבורא - אבל כבר מסופר על צדיק אחד, שבוסס ברפש חוצות בנעליו הקרועות, הרטיבות חדרה, הקור הקפיא - ולפתע הושלמה המלאכה: הסוליה ניתקה בשלמותה ושקעה בבוץ...

נשא עיניו למרום, ואמר בשברון לב: "רבונו של עולם, אבקשך, אנא,

נשא עיניו למרום, ואמר בשברון
לב: "רבונו של עולם, אבקשך,
אנא, אחד מן השניים: או שתתן
לי נעלים, או שתתן לי שכל
להבין שאיני צריך נעלים!
אבל אם לא זה ולא זה, עלולה
חלילה לעלות בלבי טרוניה.
אל תביאני לידי ניסיון"...

שאלים! בכל ישיבת סלבודקה היה רשב"א אחד, "שיטה מקובצת"
אחת! היה תור לעיון! כמה התיגענו בש"סים משובשים, דפוס
זיטומיר, עד שמצאנו שהגירסה בש"ס דפוס וילנה מתוקנת!
והיום, כזה שפע, ספרי ראשונים ואחרונים, מפרשים ומלקטים, אין
תירוצים!

שמעתי מרבי חיים שמואלביץ זצ"ל: כמה כואב הלב! בחור יושב
ולומד, הרי הוא בגן עדן. והפוסק מדברי תורה ועסק בדברי שיחה,
מאכילים אותו גחלי רתמים (חגיגה יב ע"ב, עבודה זרה ג ע"ב), והרי
זה גיהנום -
מעצמו, מיוזמתו מגרש עצמו מגן העדן, לקלחת הגיהנום!...

(מתוך והגדת הגדה של פסח)

אחד מן השניים: או שתתן לי נעלים, או שתתן לי שכל להבין שאיני
צריך נעלים!

אבל אם לא זה ולא זה, עלולה חלילה לעלות בלבי טרוניה. אל
תביאני לידי ניסיון"...

ואנו, הרי שכל אין לנו. נבקש, לפחות, שיהיו לנו נעליים...

הסטייפלר זצ"ל אמר לי, שמימות עולם לא היתה כזו סייעתא
דשמיא ללימוד התורה כבדורנו -

האם אנו מנצלים אותה?!

והכוונה, לרוחניות ולגשמיות כאחד!

אני, עוד אכלתי "ימים" אצל בעלי בתי. איזו עניות היתה, להם לא
היה מה לאכול, ולנו מכל שכן! לא בכל יום משובצים היינו לארוחת
חסד. היו ימים שרעבנו מלכתחילה. שמראש ידענו שאין מה לאכול
והיו, שרעבנו בדיעבד. חשבנו שיהיה ולא היה -

בחור ישיבה התעניין אצל חברו: "מה נותנים לך שם לאכול?"

ענהו: "אפילו לחם אין. נותנים דיסת גריסים, קשיא", כך נקראה.

הפטיר השני: "מצבך עוד טוב. לך נותנים קשיא, ולי נותנים תירוצים:

היום לא השיגו, בעל הבית חולה"...

ולמדו! אוהו, איך למדו!

כך בחורים, וכך אברכים!

המשגיח של ישיבת ברנוביץ', הגאון הצדיק רבי יעקב ישראל
לובצ'נסקי זצ"ל, הי"ד, סיפר לי, שבשעתו התגורר באיישישוק,

וה"חפץ חיים" בימי אברכותו, לאחר שחיבר את ספרו, נסע עם
בנו לכולל הפרושים באיישישוק, ללמוד בפרישות. ומובן, שאכלו

"ימים". אלו שהכירוהו, תמהו: וכי לפי כבודכם הוא, לאכול "ימים"?

ענה: "הן פסוק מפורש הוא: מי האיש החפץ חיים - אוהב 'ימים'

לראות טוב (תהילים לד, ג), אין 'טוב' אלא תורה (אבות פ"ו מ"ג)!"

ומבחינה רוחנית

ל"שאגת אריה" זצ"ל לא היה ש"ס! שואל היה מסכתות מבעלי

הבתי! לרבי ישראל סלנטר זצ"ל לא היה ש"ס! למד בספרים

הודעה חשובה לנבחני 'דרשו'

מבחן מסכם בגמרא מספר 1 יתקיים אי"ה

ביום שישי הקרוב כא' אייר על הדפים כדלהלן: מסכת ברכות דף ב. עד מסכת שבת דף נח:

בין השעות 10:00 בבוקר ל 12:30 בצהריים

בכל מקומות המבחן הרגילים ובאותה מתכונת כמו במבחן גמרא האחרון שהתקיים בשבוע שעבר

מטעמי בריאות לא יהיה אחראי נוכח במקום, תונחנה תיבות ללקיחת ומסירת המבחנים.

יש לקחת את המבחן, תוך הקפדה על כללי משרד הבריאות ולהחזירו לתיבת המבחנים עד השעה 12:30

במבחן זה לא יחולקו דפי תשובות.

בהצלחה

"אם מתקשרת אלי אמא בוכיה וטוענת שהיא חוששת לגורל בנה - מה עלי לומר לה?" הרב שך ענה: "אויב די מאמע וויינט, דארף מען צוריק שיקען" - אם האמא בוכה, צריך לשלוח את הבן הביתה. אין דבר שעומד בפני דמעותיה של אמא, אך אם אתה יכול לחזק את הבחורים ולעודדם להישאר בארץ ישראל, כך ראוי לעשות"

הרה"ג רבי יהושע ליף שליט"א ראש ישיבת הקירוב 'נר יעקב'
על הקשר האישי עם מרן הרב שך זצוק"ל

"אם פֿחֶקֶתִי תִלְכֹּנִי" (ויקרא כ"ו, ג')

מתוק מדבש, ואין ילד שמסוגל לשכוח זאת.

היה בבני ברק אירוע שנתי שאותו לא יכלו בני משפחת ליף להחמיץ: ה'ירחי כלה', היו אלו שלושה שבועות לימוד מרוכזים, שנערכו לבעלי בתים בחודשי 'בין הזמנים' בקיץ. הוגה הרעיון ומייסדו היה הרב מפוניבז', והרב שך המשיך במסורת.

בשיחת הפתיחה שנשא בתחילת ה'ירחי כלה' היה הרב שך מעלה נושאים חשובים שעמדו על הפרק. ילדי אהבו את האירועים האלה מאוד. בני הבכור נהנה במיוחד כאשר ר' אברהם כהנמן, נשיא ישיבת פוניבז', הורה לו לבוא אחריו ומצא לו מושב של כבוד בקידמת האולם ליד ארון הקודש המוזהב, ובכך סיפק לו נקודת תצפית על חלק מהשיחות החשובות ביותר שנשא הרב שך, מתנה זו הייתה שווה בעיניו מיליונים. וזכרונות אלו לא יימחו מלבם לעד.

הסטייפלער, הרב יעקב ישראל קנייבסקי, גר גם הוא בבני ברק. אין פלא שבין שני גדולים אלה נוצר קשר עמוק, והם נשאו יחדיו את משא הדור על כתפיהם. בפעמים הרבות שנסעתי לראש הישיבה

הקשר שלי עם הרב שך היה אחד הדברים החשובים ביותר בחיי, ואך טבעי הוא שרציתי לשתף את ילדי בקשר זה. לשם כך הבאתי אותם לביתנו בבני ברק.

ההתבוננות ביחסו של הרב שך כלפי ילדים היתה חוויה יקרה מפז, והיא היוותה לימוד בפני עצמו - נראו בחוש חמימותו וכנותו הנוגעת ללב, הוא התרכז בשיחה עם כל ילד שפגש, לא פחות משהתרכז בניהול ממלכת ענק כמו ישיבת פוניבז'...

אחד מילדי סבל בילדותו מגמגום. ביקשתי מהרב שך לנסות בו עידוד הדרוש כדי לעמוד בהתמודדות הבלתי פשוטה. הרב שך הקדיש לילדי עשרים דקות, וסיפר לו על גדולי ישראל רבים, שסבלו בצעירותם מגמגום, ובכל זאת נעשו מנהיגים ונשאו דברים בפני המונים. לבסוף בירך את בני, שגם הוא יצטרף לרשימת הגדולים המוכבדת הזו.

תשומת הלב המוחלטת שהעניק לילד בן העשר הייתה מלבבת ומחממת את הלב באופן שאינו ניתן לתיאור... הדברים העניקו לילד חיזוק גדול, וכיום הוא מרביץ תורה המדבר בפני קהל גדול של תלמידים נאמנים

הרב שך נהג לחלק סוכריות לכל ילד שביקר במעונו. הוא היה שומר את הסוכריות על אחד המדפים הגבוהים ביותר בארון הספרים, וכשהייתי מגיע עם ילד היה גורר כיסא לארון הספרים, מטפס ומושיט את ידיו לאוצר שהמתין בסבלנות למבקרים הצעירים. אתם ודאי שואלים את עצמכם: מדוע לא ביקש מאחד הגבאים להוריד את הסוכריות מהמדף?

בעיני לא היתה זו שאלה: הוא עשה זאת משום שסוכריה נחשבת בעיני הילדים, בדיוק כמו שיחת חיזוק בשביל מבוגרים. וכשם שחש אחריות להעניק לתלמידיו הבוגרים את מה שהם צריכים, כך חש אחריות לא פחותה להעניק לילדים את צרכיהם שלהם; לראות אותו מטפס על הכיסא ומושיט לילדים את הסוכריות היה מחזה

בבני ברק, הייתי מנצל את ההזדמנויות ומבקר גם אצל הסטייפלער, לפעמים לבדי, ולפעמים הצטרפו אלי ידידים שביקשו להתברך מפיו.

חברי היה נשוי שבע שנים, ועדיין לא התברך בילדים. יום אחד ניגש אלי וביקש שאקח אותו אל הסטייפלער, נסענו לרב, הצגתי את ידידי והסברתי שהוא מבקש ברכה לזכות בילדים.

הסטייפלער הרים את עיניו הטהורות ואמר: "מי שיכול לומר שיהיה לך ילד בעוד שנה, יכול גם לומר שיהיה לך ילד בעוד שנתיים. ומי שיכול לומר שיהיה לך ילד בעוד שנתיים, יכול גם לומר שיהיה לך ילד בעוד שלוש שנים".

במילים אחרות - הסטייפלער רצה ללמדנו שאף שישמח לברך את בני הזוג, ריבון העולם הוא המחליט הבלעדי אם ומתי לברכם בפרי בטן.

הסטייפלער חזר על הדברים מספר פעמים, ולבסוף אמר: "ומי שיכול לומר שיהיה לכם ילד בעוד עשרים ואחת שנים!"

אחר כך הוסיף: "אני עצמי ראיתי זוג, שזכה בילדים אחרי עשרים ואחת שנות נישואים..."

הנקודה העיקרית שביקש הסטייפלער להדגיש היא האמונה שאל לאדם לאבד תקוה. ה' הוא המעניק את ברכת החיים, והכל יכול להשתנות בכל זמן.

כמובן לאחר מכן בירך הסטייפלער את ידידי. ואמנם כעבור שנה זכה ידידי לחבוק את בנו הראשון, ובהמשך ילדים נוספים

בשנת תשנ"א לפתה חרדה את תושבי ישראל: ארצות הברית התכוננה לתקוף את עיראק, ונשיא עיראק סדאם חוסיין איים, שבתגובה ישוגרו לישראל טילי סקאד נושאי ראש נפץ כימי.

היה זה בשנותיה הראשונות של ישיבת 'נר יעקב', ואנו ציפינו לכארבעים בחורים שיגיעו מארצות הברית ללמוד בתחילת השנה החדשה. רוחות המלחמה החלו מנשבות כבר בחודשי הקיץ - האיומים של ממשלת ארצות הברית וצבאה אל מול ההתרסות הלוחמניות של עיראק. בתור ראש הישיבה, לא היה ברור לי מה עלי לעשות במצב כזה. כתמיד פניתי להדרכת הרב שך. "האם יש לי זכות, והאם אחראי מצידי להביא בחורים אמריקנים לשטח מלחמה?" שאלתי.

"ראשית", הוא אמר לי "עדין לא קרה דבר. תמיד יש בארץ ישראל איומים וחששות מפני העתיד".

היו אלו דברי הרגעה, שהעמידו את המצב הפוליטי בפרופורציה נכונה.

"לבחורים שמגיעים לישיבתך", הוא המשיך, "שנת לימוד בארץ ישראל נחשבת בגדר פיקוח נפש - היא מצילה את חייהם. בחור אמריקני רגיל לא צריך לבוא בתקופה כזו ללמוד בארץ ישראל. אבל הבחורים שלך - כן. בשבילם מדובר בענין של חיים ומוות. יש לך הזכות להביאם, וזה מה שעליך לעשות. זו אפילו מצוה! ועליך לדאוג שיגיעו לכאן".

הרב שך השמיע את דעתו בהחלטיות נמרצת, ואנו התחלנו להתכונן לתחילת שנת הלימודים. השתדלנו כמיטב יכולתנו לא להקדיש תשומת לב רבה לחדשות, אף שהיה זה די מדאיג לחשוב על מלחמה שתגרום לישראל הקטנה להפוך מטרה לטילי האויב.

ה'זמן' התחיל, וארצות הברית הציבה בפני עיראק אולטימטום: עליכם לצאת מכוויית עד לתאריך הנקוב, אחרת נפציץ את עיראק ונהפוך אותה לאיי חרבות.

העיראקים השיבו בגאווה וברברנות, וחזרו על איומם לשלוח לעבר ישראל טילי סקאד, שבכמותם השתמשו במלחמה בתוך עיראק בשנות השמונים. ותוצאותיהם היו קטלניות - וגבו אלפי הרוגים. תאריך היעד נקבע לאמצע חודש ינואר, ממש בעיצומו של 'זמן' חורף.

בכלי התקשורת האמריקנים דנו ללא הפסקה באיום העיראקי, עובדה זו בלבדה את הורי תלמידי, ולא תרמה למצב כלל. התחלתי לקבל מבול של טלפונים מהורים המודאגים לגורל בניהם.

יום אחד צלצל הטלפון בביתי:

"הלו?"

"הרב לך?"

"מדבר"

"כאן הגבאי של הרב שך. רציתי ליידע אותך שהרב שך לא שכח את שיחתכם מתחילת השנה. הוא ביקש לומר לך שהפסק שנתן אז עדיין תקף - והדגיש כי אין צורך להיבהל, ואף אחד לא צריך לעזוב את הארץ".

מיהרתי למעונו של הרב שך, והעליתי את השאלה הבאה:

"אם מתקשרת אלי אמא בוכיה וטוענת שהיא חוששת לגורל בנה - מה עלי לומר לה?"

והוספתי: "אולי הסיבה לחרדתה היא כי סביה וסבתותיה נהרגו בתאי הגזים. והיא אחוזת חרדה לחייו של בנה, מה עלי לעשות?"

הרב שך ענה: "אויב די מאמע וויינט, דארף מען צוריק שיקן - אם האמא בוכה, צריך לשלוח את הבן הביתה. אין דבר שעומד בפני דמעותיה של אמא, אך אם אתה יכול לחזק את הבחורים ואת בני משפחותיהם ולעודדם להישאר בארץ ישראל, כך ראוי לעשות".

לבסוף כך בדיוק קרה: חלק מהבחורים עזבו. הוריהם חששו לשלוםם ודרשו שיחזרו הביתה. אולם רבים אחרים נשארו בארץ...

למרבה הפלא בסיום המלחמה, התברר לכל, שבחורים שנשארו בארץ בתקופת המלחמה זכו לעליה עצומה בלימוד התורה וברוחניות, הבחורים שחזרו לארץ ישראל גילו שחבריהם זכו להתעלות מיוחדת בזמן היעדרותם, והצטערו שלא התאמצו יותר להישאר בישיבה, בדיוק כפי שהורה הרב שך.

נכונותו של הרב שך לקחת על עצמו את מלוא האחריות לשלום תלמידי בזמן מחמת המפרץ, היא דוגמה מייצגת לא רק ליכולתו לנבא מראש כיצד יתפתחו העניינים הגיאופוליטיים בעולם, אלא גם ליכולתו ולעוצם גדלותו להחליט החלטות של חיים ומוות בלי פחד וספק.

לכל שאלה השיב הרב שך בבהירות מוחלטת. השואל ידע שאפשר

להסתמך על התשובה שקיבל בביטחון גמור ומוחלט, כאילו יצאה מפי האורים ותומים...

פסק זה של הרב שך עמד מול עיני גם בשנים הבאות: לצערנו, בעיר הקודש התרחשו התקפות טרור רבות לאורך השנים. בתקופות כאלה היה נוצר פחד רב בקרב הורים ששלחו את ילדיהם ללמוד בארץ ישראל. דוגמא לכך היתה הפיגוע במסעדת סבארו הממוקמת בצומת יפו-קינג ג'ורג'.

פיגוע זה נודע לשמצה בהיותו הפיגוע הגדול ביותר בלב ירושלים. הפיגוע גבה הרוגים ופצועים רבים. העובדה, שהפיגוע התרחש לפני תחילת השנה ממש גרמה להורים רבים מארצות הברית לשקול מחדש את החלטתם לשלוח את בנם או את בתם ללמוד בארץ. באותו זמן שהיתי בארצות הברית בתכנית לקירוב רחוקים. כשהסתיימה התכנית, תכננתי לנסוע עם בני, ושנינו ציפינו לנסיעה בכליון עיניים.

התחלנו בנסיעה לאורך חופי קליפורניה, לפתע התקשר אליי הורה מהעיר לוס אנג'לס ושאל אם שמעתי על הפיגוע.

"אני מנותק לחלוטין", השבתי והסברתי שבני ואני נמצאים כעת באמצע שומקום.

הוא סיפר לי על האסון הנורא, והודיע על פגישה שאמורה להיערך בלוס אנג'לס בערב כדי לדון במצב ולהחליט כיצד להגיב.

"אם תוכל להגיע, אני ממליץ מאד שתעשה זאת".

חשבתי שמדובר בפגישה של הורי תלמידי ישיבת נר יעקב, שרבים מתוכם גרו בלוס אנג'לס. בזמן הנסיעה הארוכה ללוס אנג'לס, דיברתי עם רבי ר' ראובן פיינשטיין. הוא סבר שעל ההורים לשלוח את ילדיהם ללמוד בארץ ישראל למרות הסכנה.

"כמובן יש לנקוט אמצעי זהירות", הוא הדגיש, "אבל אסור שבחורים, במיוחד בחורים כמו שלך, יבטלו את כרטיסי הטיסה שלהם".

כשהגעתי לאולם שבו התקיימה האסיפה, התברר שהנחת המוקדמת היתה מוטעית - לא היתה זו פגישה של הורים לתלמידי נר יעקב בלבד, אלא התכנסות של כמעט כל הורה מרחבי לוס אנג'לס שתכנן לשלוח את ילדו לישראל בשבועות הקרובים. היו שם מנהלים ואנשי חינוך, הורים לבחורים ולבחורות. המוני אנשים מודאגים ומפוחדים המבקשים הנחייה.

בהיותי ראש הישיבה היחיד מירושלים במקום, הופנו מהר מאוד העיניים לכיווני. הורים רצו לדעת כיצד אפשר להעלות על הדעת לשלוח את ילדיהם למקום למקום סכנה?!

הסברתי להם, שדווקא בזמנים גורליים שכאלה אל לנו לסגור את דלתות הישיבה, וסיפרתי כי להחלטתי זו יש תקדים מפי הרב שך בעצמו.

"ודאי שאיננו מתייחסים למצב בקלות ראש. זהו זמן של סכנה פיזית, ולאף אחד אין ביטוח. מצד שני, אם ה' החליט שאדם יהיה נתון בסכנה, לא משנה באיזה מקום הוא יהיה, ייתכן שדווקא השבת הבן לארצות הברית, תביא עליו את הסכנה..."

"זכרו דבר אחד", אמרתי להורים הדואגים. "ההחלטה שתחליטו הערב תעורר הדים בכל רחבי ארצות הברית, ותהיינה לה השלכות על רבים אחרים. אם הורים מלוס אנג'לס מחליטים החלטה משותפת שלא לשלוח את ילדיהם לארץ ישראל, תהיינה לכך השלכות מרחיקות לכת. כן, זהו בהחלט ערב חשוב מאוד עבור כולכם".

בין הנוכחים היו רבנים ומנהלים רבים, שהיו אמורים גם הם לשלוח את ילדיהם לארץ ישראל. כל אחד מהם בתורו נעמד והכריז בביטחון ובשלווה שהוא עדיין מתכוון לשלוח את ילדו ללמוד מעבר לים.

"איננו יכולים להתכחש למצב הביטחוני בארץ ישראל", אמרתי לסיום, "אולם לרבים מילדינו האלטרנטיבה הרוחנית אם לא ילמדו בארץ גרועה בהרבה. אנו מנהלי הישיבות נשתדל, כמובן לנקוט בכל אמצעי הזהירות האפשריים כדי להשיג על תלמידינו. אך בסופו של דבר, עלינו לזכור שרק ריבוננו של עולם הוא המחליט מה יעלה בגורל כל אחד מילדינו".

בסיומה של אותה הפגישה החליטו כל יהודי לוס אנג'לס החלטה משותפת ואמיצה: להניח לילדיהם לטוס לישיבות או לסמינרים בארץ.

לולי פסקו של הרב שך מזמן מלחמת המפרץ והעובדה שבטחתי בדבריו כמו אורים ותומים, לעולם לא הייתי יכול דבר באופן משכנע כל כך ובביטחון מלא. הוא נטע בי אמונת חכמים אדירה. ידעתי שכל דבריו הינם אמת לאמיתה, ושהחלטותיו, שנאמרו ברוח הקודש זכו לסיעתא דשמיא מיוחדת.

אף שהרב שך היה מעורב בישיבות רבות, תמיד התעניין "נשיא הישיבה" בישיבתי ורצה לשמוע על התפתחותה לפרטי פרטים. הוא דחק בי לספר בהרחבה על המתרחש בין כתלי הישיבה, ידו היתה על הדופק באופן שהעיד עד כמה אכפת לו מצבנו.

אף שתלמידי ישיבתנו הגיעו מרקע הרחוק מרחק שנות אור מישיבת פוניבז', מבני ברק ומישיבות אירופה, הבין הרב שך מיד את מורכבותם של נתוני חייהם של תלמידינו, ויכול היה להתייחס לנתונים במיומנות רבה ובירידה לפרטים.

לא היה ספק שהרב שך הוא גדול הדור. הרב אלישיב פסק לי פעם בלשון שאינה משתמעת לשתי פנים לציית לכל דברי הרב שך: "כי הוא מנהיג הדור".

ואני הכרתי בזכות הגדולה שהייתה לי לשהות זמן יקר במחיצת הצדיק שנטל אחריות על כלל ישראל. דמותו הנישאת שימשה מגדלור לכל מי שחפץ ללכת בדרך התורה.

הוא גילם מהי נשיאה בעול ומהי אחריות על הכלל. עצותיו היו ברורות. זכות וישרות.

הוא לימד אותנו מהי משמעותה של דעת תורה

(מתוך הספר 'בהיכלם')

זכורני שלרבי סלמאן מוצפי זצ"ל, אביו של רבי בן ציון מוצפי שליט"א, היה שדה קטן ליד הבית, שבו זרע בכל שנה חיטה, לשם אפית המצות בפסח. בכל שנה הוציא לו השדה שבעה קילוגרם חיטה, ואילו בשנה השישית הוציא השדה עשרים ואחד קילוגרם של חיטה! בדיוק פי שלושה!

הגאון רבי ראובן אלבז שליט"א על הביטחון בהקב"ה

יְיָ אֵלֵינוּ מֵהַ נֶאֱכַל בְּשָׁנָה הַשְּׁבִיעִית (ויקרא כ"ה, כ')

נאמרה כאן הבטחה עצומה לשומרי שביעית, שבשנה הששית שדותיהם יצמיחו כמוות תבואה עבור שלוש שנים! זכורני שלרבי סלמאן מוצפי זצ"ל, אביו של רבי בן ציון מוצפי שליט"א, היה שדה קטן ליד הבית, שבו זרע בכל שנה חיטה, לשם אפית המצות בפסח. בכל שנה הוציא לו השדה שבעה קילוגרם חיטה, ואילו בשנה השישית הוציא השדה עשרים ואחד קילוגרם של חיטה! בדיוק פי שלושה!

והנה, על הבטחה זו של התורה, הקשה רבי אלימלך מליז'ענסק זצ"ל, בספרו "נועם אלימלך" (תחילת הפרשה), בשם אחיו, רבי זושא זצ"ל, קושיה נפלאה -

מדוע נותנת התורה את ההבטחה בצורת קושיה של בני אדם - "וכי תאמרו מה נאכל", ואז "וצוית את ברכתי"? מפני מה היא לא נותנת מראש את ההבטחה של "וצוית את ברכתי", וממילא לא יהיה מקום לשאול "מה נאכל"?

טמון כאן - אמר רבי זושא - רעיון נפלא:

הקדוש ברוך הוא הטביע בטבע העולם את השפע של השנה הששית, כך שיספיק לשלש שנים. אך כל זאת בתנאי שתהיה לבני אדם אמונה בו.

כשאדם בא ושואל: 'מה יהיה?' - שאלתו סוגרת את השפע! הכל נסתם!

איך אפשר שתהיה לך שאלה על הקדוש ברוך הוא? הלא הוא זה שברא אותך ומחיה אותך בכל רגע, הוא זן ומפרנס אותך, והוא זה שנתן לך את הציוד לשבות בשנת השמיטה! איך אפשר שתהיה לך צל של ספק ושל שאלה על הנהגתו וצויו?

אם אתה שואל - הנך חוסם את הטבע שהטביע הקדוש ברוך הוא בעולם וסותם אותו!

אבל סוף סוף הרי מדובר בבן של הקב"ה, והקב"ה אינו יכול להשאירו ללא כלום. לכן מבטיח הבורא יתברך, שגם אם יקרה שישאלו "מה נאכל?" ובדרך הטבע יחסם השפע, הוא ידאג לברכה מיוחדת - "וצוית את ברכתי לכם", ויוריד שפע חדש לעולם.

השפע הזה לא יהיה בטבע הבריאה - אלא מעל לטבע! דבריו של רבי זושא עמקים מני ים. הם מלמדים אותנו, שגם כשאדם שואל - הקדוש ברוך הוא לא עוזב אותו! ה' לא אומר לו: אתה רוצה

להאמין? - תאמין, לא רוצה להאמין ושואל שאלות? - אעזוב אותך ותנסה להסתדר בעצמך...

לא ולא. הוא תמיד נשאר אתנו!

הבוטח בה' חסד יסובבנו -

הבוטח זוכה להנהגה מיוחדת

בעיר חאלב היה יהודי עשיר מאד ושמו פיצ'וטו. שרים ורוזנים היו באים לבקש ממנו הלוואות, כשרצו לקנות שטחי אדמה גדולים ולבנות להם טירות ובתי פאר. יום אחד הגיע אליו שר נכבד ותקף, ואמר שהוא זקוק לסכום גדול של כסף כהלוואה לחודש.

פיצ'וטו ידע שאין הרבה סיכויים לקבל ממנו בחזרה את הכסף שילווח לו, ואין אפשרות לתבוע ממנו מחמת מעמדו הרם ותקיפותו. אמר פיצ'וטו לשר: "כבוד השר, אני מלוה כסף רק עם ערבים, ובפרט כשמדובר בסכום גדול כזה".

השיב השר בתוקף: "מניין אקח לך ערבים? אין לי ערבים, ולא אביא". אמר פיצ'וטו, "אם אינך רוצה להביא ערבים, אעשה את הקדוש ברוך הוא ערב על הלוואתך".

"מצוין", אמר השר הגוי בלעג. "אלוקים יהיה ערב שלי".

נתן פיצ'וטו לשר הגוי חבילת שטרות עטופה היטב, והגוי יצא לדרכו.

עביד" (ברכות ס ע"ב). כל מה שהקדוש ברוך הוא עושה - לטובה הוא עושה, גם אם לא תמיד רואים זאת מיד.

ליהודי אחד בנו יורק היתה חנות לממכר יינות ומשקאות חריפים. החנות הניבה רווחים יפים, והוא כלכל את בני ביתו בנחת ובכבוד. יום אחד הגיע גוי עשיר, קנה בנין גדול בסמוך לחנותו של היהודי, ופתח שם חנות מפארת לממכר משקאות חריפים. בחנות החדשה היה מבחר גדול, והמחירים היו זולים. קונים רבים עזבו את חנותו של היהודי ועברו לקנות בחנות החדשה.

חנותו של היהודי צברה כל חדש עוד ועוד הפסדים. הוא המשיך להחזיק אותה ולשלם את דמי השכירות, על אף שהתקשה בכך מאוד, בתקווה שיבואו ימים טובים יותר.

יום אחד, בעודו יושב בחנות הריקה מקונים ומתפלל בלב נשבר, נכנס לחנות אדם לבוש בגדים יקרים, והודיע לו שעליו לפנות את השטח תוך פרק זמן קצר.

"מה פירוש?" מחה הסוחר. "אני שוכר את החנות הזאת כבר שנים לא מעטות. איזו זכות יש לך לסלקני מכאן?"

"אני קניתי את החנות הזאת, וגם את שאר החנויות בבניין הזה", אמר הגוי. "ומיד בתום תקופת השכירות עליך לעזוב".

הסוחר היה שבור לחלוטין. לפני כן הוא חשב שהמצב גרוע, כעת התברר לו שיכול להיות יותר גרוע...

החליט הסוחר לשוב לביתו, שם יוכל לתת פורקן לכאבו ולצעריו. הדרך מחנותו לביתו עברה בסמוך לחנות החדשה, אבל מאז שנפתחה החנות ההיא הלך הסוחר בדרך עוקפת, כדי לא לראות את ההצלחה הגדולה של החנות. קשה היה לו לראות את כל הקונים, שפעם היו הלקוחות שלו, נכנסים לחנות ויוצאים עם שקיות עמוסות.

באותו יום, שבו הגיעו מים לא עד נפש אלא עד מעל נפש, הוא צעד מבלי משים במסלול הישן, העובר ליד החנות הגדולה והמפוארת שפתח הגוי.

שלא מרצונו נשלחו עיניו אל החנות, והוא ראה מודעה גדולה - "החנות למכירה".

מה זה? למה? הרי החנות מצליחה כל כך, ולמה רוצה הבעלים למכור אותה פתאום?

אכנס לשאל אותו, אמר לעצמו. אין לי הרבה מה להפסיד, שהרי את החנות הוותיקה שלי אני ממילא צריך לעזוב.

"החנות אכן למכירה", אמר לו הגוי, "יש באמת הרבה קונים, והרווחים יפים מאוד, אלא שסיבות אישיות מאלצות אותי לעזוב".

"אני מעוניין בעיקרון לקנות", אמר הסוחר, "האם נוכל לשבת ולשוחח באופן רציני?"

"נוכל בהחלט, תבוא מחר בבקר בשעה עשר. כיון שבשעה אחת עשרה קבעתי פגישה עם אדם אחר שמתעניין ברכישה זו".

בשעה עשר ישב הסוחר היהודי עם הגוי, וחתמו בשעה טובה ומוצלחת על הסכם מכירה.

בשעה אחת-עשרה הגיע האדם האחר שהתעניין בחנות, ובעל החנות הודיע לו, שהחנות כבר נמכרה.

באמצע הדרך התעייף השר, ונכנס לנוח מעט בשדה של כרובים. את חבילת השטרות הניח בין עליו הפתוחים של כרוב, שצמח בסמוך למקום מושבו. שום גנב לא יחפש בין עלי כרוב, אמר לעצמו, ונרדם בשלוה.

לאחר כשעתיים התעורר השר, וקם בכוחות מחודשים להמשיך בדרכו. הוא ניגש לקחת את הכסף שהניח בכרוב, ולא מצאו. בדק כרוב אחרי כרוב, אבל הכסף נעלם ואיננו.

חשב השר שמישהו הבחין בכסף וגנב אותו. סר וזעף הלך לביתו, ללא סכום הכסף הגדול.

ומה קרה בינתיים?

בעל השדה אסף את יבול הכרובים משדהו. כרוב אחד גדול משך את תשומת לבו, והוא החליט למכור אותו לפיצ'וטו היהודי העשיר, כדי שהטבחית שלו תכין מזה "מחשי", תבשיל של כרוב עם ארז ובשר. הטבחית של משפחת פיצ'וטו קיבלה את הכרוב הגדול, וחתכה אותו כדי להכין ממנו את התבשיל, ופתאום מצאה בפנים צרור כסף. מיד קראה לבעלת הבית, ובעלת הבית הזעיקה את בעלה.

הביט פיצ'וטו בכרוב, וראה את חבילת השטרות שלו, שנותרה עטופה בדיוק כפי שנתן אותה לשר הגוי. לקח השטרות והטמינם במגירה.

חודש ימים לאחר מכן בא השר אל ביתו של פיצ'וטו, ואמר: "עכשיו אמנם זמן הפירעון של ההלוואה שלקחת, אבל כל הכסף שהלווית לי נעלם. לא נהנית ממנו כלל ולא אחזיר את ההלוואה".

אמר לו פיצ'וטו: "כבר החזיר לי הערב את ההלוואה".

גיחך השר בלעג, אך מיד נפקחו עיניו בהשתוממות גדולה, כאשר פיצ'וטו הראה לו את חבילת השטרות העטופה.

"אינני מבין, איך הוחזר לך הכסף הזה??" תמה השר.

"אמרת לי", השיב פיצ'וטו, "הערב החזיר לי את הכסף. הקדוש ברוך הוא היה הערב, והוא שלח אלי את כל הכסף".

"ובאיזו דרך שלח הערב את הכסף? הוסיף השר הנפעם לשאול.

סיפר לו פיצ'וטו, "הכסף הושב לי באופן מוזר מאוד, ואף אני איני מבין. בעל שדה בא ומכר לי כרוב, ובתוך הכרוב היתה חבילת השטרות שלי!".

הבין השר, שיד ה' היתה כאן.

הוא סיפר לפיצ'וטו איך שכב לנוח בשדה, והניח את הכסף בתוך כרוב, אך לא מצאו לאחר מכן. השר גם הודה, שבעת קבלת ההלוואה לא ממש התכוון להחזירה בבוא העת...

אמר לו פיצ'וטו: "ידעתי, שעל הערב שלי יכול אני לסמוך ללא פקפוק, בכל לב".

בזכות האמונה של אותו יהודי, שהייתה חזקה ואמיתית, נמנע ממנו הפסד גדול.

אם תהיה לנו אמונה בחזקה בבורא העולם, ישמר עלינו הבורא יתברך, ונזכה לשפע טובה וברכה.

גם זו לטובה!

אדם צריך לבטח בקב"ה, ולדעת ש"כל מאן דעביד רחמנא, לטב

לקח האח זכוכית מגדלת, בדק היטב את היהלום ואמר: "אני מוכן לתת לך עבורו עשרת אלפים דולר". החתן הצעיר לא ידע שאביו קנה את הטבעת בחמש מאות דולר. היא לא היתה שוה יותר...

נכנס האיש לחנות האח ואמר: "שלום עליכם, אחיך שלח אותי אליך. הוא אמר שאולי תרצה לקנות ממני את הטבעת הזאת עם היהלום".

לקח האח זכוכית מגדלת, בדק היטב את היהלום ואמר: "אני מוכן לתת לך עבורו עשרת אלפים דולר".

החתן הצעיר לא ידע שאביו קנה את הטבעת בחמש מאות דולר. היא לא היתה שוה יותר...

האח בעל החנות ניגש לכספת, הוציא עשרת אלפים דולר ונתן לבעל הצעיר. אחר כך הושיט לו את הטבעת ואמר: "את הטבעת הזאת תיתן מתנה לאשתך".

למה? מה קורה פה?

שני האחים היו יראי שמים וגומלי חסדים. מיד כשיצא הבעל מחנותו של האח הראשון, התקשר האיש אל אחיו וסיפר לו על התלמיד חכם הצעיר השקוע בתורה, ועל אשתו שמסתפקת מתוך שמחה במועט שבמועט, וגם מוכנה למכור את הטבעת האחרונה שלה.

הוא אמר לאחיו: "בוא נהיה שותפים במצוה. אני אתן חמשת אלפים דולר, ואתה תתן חמשת אלפים דולר, וגם נחזיר להם את הטבעת". האח הסכים בשמחה, וכך עשו.

חזר הבעל הצעיר אל אשתו עם הטבעת ועם עשרת אלפים דולר. "כל הלומד תורה מעוני, סופו לקימה מעשר" (אבות פ"ד מ"ט).

(מתוך הספר 'משכני אחריו')

כעת, במבט אמיתי, יכול היה הסוחר להבין, שכל הצער הגדול שלו היה בטעות. הוא הצטער מאד על החנות היפה והגדולה שנפתחה בסמוך אליו, ועל הצלחתה הגדולה, וכמעט שנשבר לרסיסים כשהוצרך לעזוב את מקום השכירות הוותיק שלו. ומה התברר למפרע? הכל היה לטובתו. כל הדאגות והחשובים שלו היו בטעות. הקדוש ברוך הוא רצה לתת לו דבר יותר מצלח ויותר מברך.

כלום יכול האדם קטן הדעת להשיג ולהבין את הנהגתו המופלאה של ה' יתברך בעולם! תקבל את הנהגתו יתברך, דע, שהכל לטובה.

שוויה של טבעת היהלום

בחור אחד היה עמל ויגע בתורה, עשה לילות כימים וזכה להצלחה גדולה בלימודו. כאשר הגיע זמנו להינשא, חיפש אשה שתסכים לחיים של "פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה" (אבות פ"ו מ"ד), כדי שיוכל להמשיך לעמול בתורה הקדושה.

הקדוש ברוך הוא אכן זימן לו בחורה צדיקה, שרצתה באמת ובתמים לבנות בית של תורה. כל חפצה היה שבעלה ימשיך בלימוד התורה, והיתה מוכנה להסתפק במועט שבמועט.

נישאו השניים בשעה טובה, והיו שמחים ומאשרים. לאחר זמן אצל המזון מן הבית והם נזקקו לכסף. מכרה האשה הצדיקה את התכשיטים שקיבלה בהיותה כלה, ובכסף שקיבלה תמורתם התכלכלו בדוחק אך בשלום.

שוב כלה הכסף. אמרה האשה לבעלה: "אמכור את טבעת האירוסין שנתת לי. יש בה יהלום, ומן הסתם נוכל לקבל עבורה סכום הגון".

הצטער הבעל ואמר: "איך אוכל לבקש ממך דבר כזה? הן זהו התכשיט האחרון שנותר לך".

אמרה לו, "זה תכשיט יפה ונפלא, אבל יפה ונפלאה יותר מכל היא התורה שאתה לומד. אני מבקשת ממך, קח את הטבעת הזו לחנות תכשיטים ותמכור אותה".

נכנס הבעל הצעיר לחנות תכשיטים של יהודי ירא שמים. שאלו בעל החנות: "מדוע רוצה אתה למכור את הטבעת?".

אמר לו: "אגיד לך את האמת. אני יושב ועוסק בתורה יומם ולילה, ואשתי הצדיקה מסכימה בשמחה להסתפק במועט. מאחר שלא נותר לנו כסף לקנות אפילו מעט לחם, היא בקשה ממני למכור את הטבעת הזאת. זה התכשיט היחיד שנשאר לה".

בעל החנות הסתכל על הטבעת ואמר, "אני מוכר בעיקר תכשיטי זהב, ולא כל כך מתמצא ביהלומים. הייתי נותן לך אלפיים דולר תמורת הטבעת, אבל אני מציע שתלך לחנות של אחי. הוא מבין היטב ביהלומים, אולי יתן לך יותר".

קבל את גיליון 'לקראת שבת' ישירות למייל

שלח מייל: dirshu@dirshu.co.il

"קינדער'לאך, היכנסו! אורח חשוב הגיע אלינו, קרא לנו אבא. כולנו רצנו והצטופפנו בסלון הקטן שבשכונת בתי ורשה. ליד השולחן ישב הגאון הצדיק רבי בנימין מנדלזון זצ"ל, גאב"ד קוממיות. ידידות עזה שררה בינו לבין אבא זצ"ל, 'ספרו נא להם את מעשה הפלא של השמיטה האחרונה. אני רוצה שהילדים ישמעו זאת מפיכם'

הרה"ג רבי יצחק דוד גרוסמן שליט"א על שמיטה ואמונה

"וְצִוִּיתִי אֶת בְּרַכְתִּי לָכֶם בְּשָׁנָה הַשִּׁשִּׁית" (ויקרא כה, כא)

"קינדער'לאך, היכנסו! אורח חשוב הגיע אלינו, קרא לנו אבא. כולנו רצנו והצטופפנו בסלון הקטן שבשכונת בתי ורשה. ליד השולחן ישב בניחותא הגאון הצדיק רבי בנימין מנדלזון זצ"ל, גאב"ד קוממיות. ידידות עזה ואמיצה שררה בינו לבין אבא זצ"ל, ראש הישיבה, והיה סר לביתנו כל אימת שביקר בירושלים.

"רבה של קוממיות, ספרו נא להם את מעשה הפלא של השמיטה האחרונה. אני רוצה שהילדים ישמעו זאת מפיכם", ביקש אבא, והרב הסכים. התיישבנו למרגלותיו והוא סיפר לנו מהי מצות השמיטה, מהו מושב יהודי, ועם מה מתמודדת קוממיות.

היו אלו הימים שלאחר שנת השמיטה תשי"ב. החקלאים, גיבורי הכוח ששמרו בכל עוז את שנת השמיטה, תרו וחיפשו אחר זרעים מהשנה השישית, שיזרעו עכשיו באדמתם הטרודה, שעמדה בשממונה בכל שנת השבע.

דא עקא, היבול של השנה השישית תם ונגמר, השוק היה מוצף בזרעים של השנה השביעית, שנת השמיטה, אולם לא מושב כקוממיות יעבור על צו התורה הקדושה לאחר שנה של עמידה בגבורה ובמסירות על משמר ההלכה.

"באו אלי החקלאים", המשיך רבה של קוממיות לספר, "ואמרת להם שלא להתייאש. ימשיכו לחפש וימצאו. הם אכן המשיכו בחיפושים וגילו במושב סמוך שיירי זרעים מהשנה השישית. ברם, יבול החיטים היה שבור ומתולע. החיטים נראו במצב גרוע מאוד.

"שוב הופיע אצלי ושאלו אותי מה לעשות, והוסיפו כי מדובר בסיכון של 20 אלף לירות - סכום אגדי. אמרתי להם: 'קנו את היבול הזה, וה' הטוב יעמוד לצדכם. והלוא התורה הקדושה הבטיחה מפורשות: וצויתי את ברכתי לכם בשנה השישית, ועשת את התבואה לשלש השנים. התורה הבטיחה שתהיה ברכה גם בשנה השמינית. הסירו דאגה מלבכם, וברכת ה' תלווה אתכם."

והקריא לנו את דברי "הכלי יקר" בפרשתנו, פרשת בהר. וכה תורף דבריו:

"טעם מצוה זו היא להשריש את ישראל כמידת האמונה והביטחון בה'. כי חשש הקב"ה פן בבואם אל הארץ יתעסקו בעבודת האדמה על המנהג הטבעי, וכאשר כביר מצאה ידם ישכחו את ה' ויסורו בטחונם ממנו, ויחשבו כי כוחם ועוצם ידם עשה להם אל החיל הזה ועולם כמנהגו נוהג, ויחשבו שהארץ שלהם היא והם הבעלים ואין זולתם.

"וכמו שמצינו בירידת המן ליומו", ממשיך "הכלי יקר", "כדי שיהיו עיניהם נשואות אל ה' תמיד ויבטחו בו תמיד, כך ענין השמיטה שלא יעבדו האדמה כל שנה שביעית, אין זרע ואין קציר, ויסמכו על הנס". אבא סגר את החומש ונשק לו. הוא סיפר לנו על התלמידים ששאלו את רבם, רבי שמעון בר יוחאי: למה ירד המן במדבר בכל יום? וכי לא עדיף היה שירד פעם אחת ויספיק לכל השנה?

"אמר להם רשב"י: אמשול לכם משל. למה הדבר דומה? למלך בשר ודם שהיה לו בן אחד. פסק לו מזונותיו פעם אחת בשנה, ולא היה מקביל פני אביו אלא פעם אחת בשנה. חזר וקבע לו בכל יום, והיה מקביל פניו בכל יום. אף ישראל, מי שהיו לו ארבעה וחמישה בנים היה דואג ואומר שמא למחר לא ירד מן, ונמצאו כולם מכוונים את לבם לאביהם שבשמים" (ספרי וילקוט שמעוני)

הקב"ה, זן ומפרנס לכל, רוצה וחושק לתת לבני ישראל את מזונם

המשך בעמוד 16

אבא עצר את הרב, פתח את החומש שהיה מונח על השולחן

כאשר נשאל על ידי תלמידי חכמים שעומדים בפניהם הצעות למסור שיעורים בשיבה קטנה או בשיבה גדולה, היה אומר שבישיבה קטנה עושים יותר שטייגען, לפי שבישיבה קטנה לומדים יותר גמרא עם הבנה. וגם הבחורים עצמם לא נותנים מנוח שהם רוצים להבין כל מילה ומילה, וממילא המגיד שיעור חייב להכין טוב את החומר

עמל התורה של מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל

הרב זלמן רזניק

"אם בְּחֻקֵּי תַלְכוּ" (ויקרא כ"ו, ג')

פרש"י שתהיו עמלים בתורה

כתב מרן ראש הישיבה רשכבה"ג רבינו אהרן יהודה לייב שטיינמן זצוק"ל בספרו אילת השחר דודאי שיש חיוב ללמוד תורה ולקיים מצוות, וכל מה שיותר עולה לו בקשיים אז לפום צערא אגרא, אבל כאן הפסוק מגלה לנו דהאדם לא יוכל להגיע למדרגה ברוחניות בלי עמל.

אם נתבונן מעט בעמל התורה של מרן זללה"ה שלא ידעה גבולות, וכפי שסיפר הג"ר משולם דוד סאלאווייציק שליט"א שזוכר את מרן זללה"ה בגיל נעוריו בעיירה בריסק, איך שהי' יושב ועוסק כל היום בעסק התורה, וכך המשיך כל ימי חייו, עד שהי' שקוע בתורה מאד, עד שהגיע למדרגה שגם בשעת השינה הי' מערער בד"ת, כפי שמעידים שומעי לקחו שראו פעם שנרדם באמצע השיעור שהי' מוסר מידי יום בחומש ורש"י, וכשהתעורר החל לדבר בסוגיא במסכת זבחים, שבה עסק כמה שעות קודם לכן, והמשיך לדבר במסכת זבחים, עד שהתעורר לגמרי, והבחין שהוא נמצא כעת באמצע השיעור בחומש ולא בשיעור עמ"ס זבחים.

ואיך הגיע לזה רק ע"י שלימודו הי' עד כלות הכוחות ממש, ולא אחת ראו אותו על המטה עם הגמ' ביד, וכך נרדם תוך כדי לימוד.

כל שאיפת חייו היתה לדעת גמ' רש"י ותוס' בלבד ולא לזכור את כל הוויות העולם השונות, והרבה פעמים כאשר היו נכנסים אנשים ושואלים אותו אם הוא זוכר מקרה מסוים, תגובתו היתה אני צריך לזכור רק גמ' רש"י ותוס', וכן הי' גם להיפך אם הי' נזכר באיזה עובדא הי' מצטער או לי כי במקום זה הייתי צריך לזכור גמ' רש"י ותוס'.

ובאמת בשיעורים שהי' מוסר בישיבת פוניבז' הי' לומד בהספק גדול מאוד, ואמר בשם מרן החזו"א זצוק"ל שהבחורים בשיב"ק צריכים ללמוד עם כמה שיותר הספק.

ומעניין לצייין שכאשר נשאל ע"י ת"ח שעומדים בפניהם הצעות למסור שיעורים בשיב"ק או בשיבה גדולה, הי' אומר שבישיב"ק עושים יותר שטייגען, לפי שבישיבה קטנה לומדים יותר גמ' עם הבנה. וגם הבחורים עצמם לא נותנים מנוח שהם רוצים להבין כל מילה ומילה, וממילא המג"ש חייב להכין טוב את החומר, משא"כ בישיבות הגדולות שעיקר השיעורים הם סביב הסוגיא ולא בגמ' עצמה.

רגיל הי' רבינו זללה"ה לומר שבכל צבא יש חיל אויר ויש חיל רגלי, חיל אויר מפציץ מלמעלה וממשיך הלאה, אך חיל רגלי עובר לאט לאט ולא

מדלג על כלום, כך גם הלימוד של בני ישיבה קטנה כמו "חיל רגלי", שלא מדלגים על כל תיבה של הגמ' רש"י והתוס'.

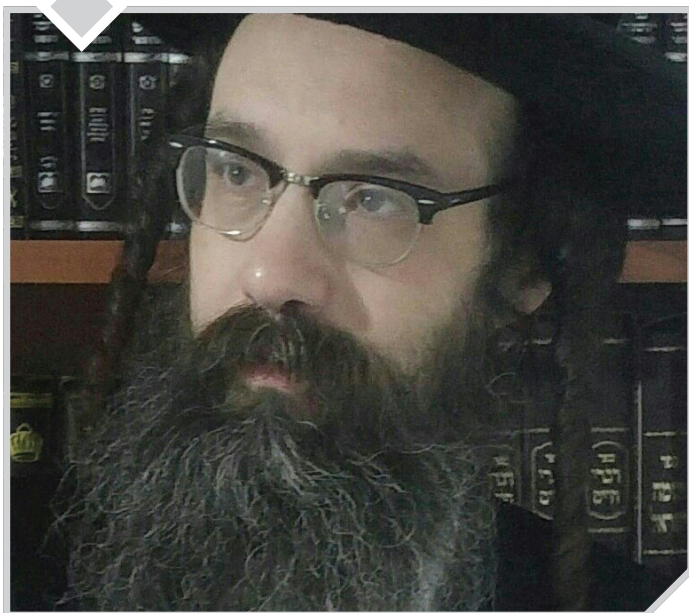
וכאשר נשאל מהו העצה להגיע להתמדת הלימוד ומתיקות התורה, ענה "מה שלומדים יותר מקבלים יותר חשק ללמוד". ולבחור אחד שביקש ברכה לטעם בלימוד (א' גישמאק אין לערנען) ואמר לו רבינו זללה"ה כשאדם רואה פרי ערב האם הוא מבקש ברכה לזה? כשהתורה עריבה לאדם אין הוא זקוק לברכה!

אך גם מה שאמרו חז"ל לפום צערא אגרא, אינו חייב להיות צער גדול אלא אפילו מאמץ קל ולכן כשהי' רבינו זללה"ה צריך ספרים לעיון תוך כדי הלימוד הי' רגיל לגשת ולהוציא את הספרים לבדו, ולא הניח לאחרים להביא לו, ונימק טעם הנהגתו זו משום לפום צערא אגרא, אך מנגד ראו בני הבית איך שמסדר את הש"ס שהי' משתמש בהם לעיון, כפי סדר הש"ס, ונימק שמסדר את הש"ס שכל כך יעמוד במקומו, כדי שאם יזדקק לעיון בשעת הלימוד באחד הכרכים ימצא אותו מיד, ולא יזדקק לבטל זמן ע"ז.

ובעיקר הי' תמיד מעורר על החזרה, וכפי שהעיד על עצמו שבילדותו שלמד מסכת יבמות, וחזר עליה עשרות פעמים, כיון שרק ע"י חזרה אפשר לזכות לתורה שאם לא חוזרים שוכחים, וסדר החזרה של רבינו הי' כפי שסיפר תלמיד רבינו זללה"ה (בישיבה בכפר סבא) הרב שמואל גינצבורג ז"ל שהי' חוזר עם רבינו את הגמ' בע"פ את כל השקלא וטריא, ולאחר מכן הי' חוזר עמו את צורת הדף כדי לחזק את הזכרון של הגמ', וניכר הדבר הי' בשנותיו האחרונות של רבינו כאשר קהו עיניו, וקשתה עליו הקריאה, הי' חוזר בע"פ לשונות של גמ' בכל הש"ס, וכשהי' מבקש שיקריאו לו לשון גמ' מתוך הגמ', והי' מבקש שיפתחו בדף פלוני, והי' מצביע באצבעו בעמוד היכן הגמ' צריכה להיות.

אשתו של ר' יענק'ל קופרברג אמרה לו שבשמחה הייתה רוצה לתת לו מבוקשו, אבל דא עקא שמפתח המרתף נמצא אצל בעלה היושב ולומד כעת בבית המדרש והיא לא מוכנה להפריע לו בלימודו גם אם עקב כך יפסידו את העסקה וכולה תרד לטמיון

גאב"ד חרדים הרה"ג ר' אשר אנשיל כ"ץ שליט"א על העמלים בתורה

'טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף' (תהילים קיט עב) וכן אומר החכם מכל אדם (משלי ג יד) 'כי טוב סחרה מכל סחורה'. בראות אותו הסוחר כי אין מנוס ותיכף יתבטל כל העסקה, הציע לה שלפחות תסכים לשלוח אחד מבני הבית לבית המדרש רק להביא את המפתח תוך כדי שהוא ימתין כאן בסבלנות עד שובו ומפתח המרתף בידו ואז הוא בכבודו ובעצמו יוציא את הסחורה ויעמיס אותם על העגלה והכל על מקומו יבוא בשלום, ר' יענק'ל ימשיך בלימודו והוא ימלא אסמיו ספירט. לעצה זו לא יכלה האשה לסרב ואכן שלחה תיכף ומיד את אחד מבני הבית לעבר בית המדרש להביא את המפתח. מסר ר' יעקב את המפתח לשליח בהפסק רגעים ספורים בלבד, הוסיף עוד כמה הוראות ברורות, ולאחר שב לתוך ים תלמודו בהתמדה רבה. ואכן העסקה יצאה לפועל לשמחת לב כל הצדדים, הסוחר קיבל את כל החביות עד האחרון שבהם והם קיבלו תמורתם כסף טבין ותקילין עובר לסוחר. אולם שמחתם לא ארכה זמן רב. תיכף למחרת היום הופקעו פתאום שערי הספירט ומחירם עלה עשרות מונים חמישים פעמים ככה מהמחיר בו מכרו את הספירט ביום האתמול לאותו הסוחר הממולח, תוך כדי מניעת רווח עצום של מאות אלפי אחוזים אלמלא היו מוכרים את תכולתו ביום האתמול. עיני ר' יעקל דמעו מבכי, ויקומו כל בניו ובנותיו לנחמו וימאן להתנחם, וישא יעקב נאומו באומרו וכי

איש יהודי היה בפולין ור' יעקב קופרברג שמו. לאחר שעלה לארץ הקודש קבע מושבו בעיר חיפה. למחייתו קיים בחירוף נפש 'בזיעת אפיך תאכל לחם' - עבד קשה למען הביא הביתה לחם צר לפי הטף. אמנם דבר אחד היה לו בשפע, אהבת התורה. אש התורה שבערה בו בכל עמקי נשמתו יותר מכל ענייני העולם ומכל הון.

לפרנסתו עסק עם 'ספירט' העשוי מאלכוהול ששימש באותם הימים - לפני כשבעים שנה - לצורך כביסת הבגדים ועיבוד עץ. את חביות הספירט היה מאחסן במרתף טחוב וישן, פותח היה בכל יום את ציריו החלודים ואת דלתותיו הישנות, מוציא ומעמיס את הכדים הכבדים על העגלה הישנה שהייתה רתומה לעצמו מושך היה בחוטים בכתפיו המצולקות, וכי ירחק ממך המקום - לדרך רחוקה או אז היה רותם את העגלה לסוס או לחמור גרם, ככה סחב עצמו בטלטולי דרכים כשהוא מושך בעול העגלה ומוכר את הספירט לכל דצריך. בסוף היום צרר את מעט כספו שקיבל תמורתן לתוך מטפחתו חוזר העירה ושם מיד את פעמיו לעבר בית הכנסת בה היה שוקע מיד בלימוד תורה בהתמדה משך שעות רצופות ללא הפסקה, שוכח ממצוקת יומו ושמח בשמחת תורתו. רק בחשכת ליל חזר לביתו להחיות נפשו לשבור את רעבונו. כך היה מנהגו דבר יום ביומו.

כמעשהו בכל יום כך מעשהו באותו היום בו נטו צלילי ערב אחר יום-עבודה מפרך ור' יעקב חוזר רגלי העירה כשעגלתו משתרכת לו אחריו, הולך ישר לעבר בית המדרש ללמוד את לחם חוקו ולשכוח עולם ומלואו. בו בעת שספון הוא בבית המדרש, נשמעו הרחק משם נקישות רמות על דלת ביתו כשבפתח עומד איש סוחר אמיד והצעה מפתה באמתחתו, חפץ הוא לקנות תיכף ומיד ללא שהיות את כל תכולת המרתף על כל חביותיו כדין וצלוחיותיו גדושי הספירט עד האחרון שבהם, בתמורתן משלם הוא תקלין חדתין מזומנים עובר לסוחר תוך כדי הוספת עוד מתנת יד הגונה כמתן שכרה בצידה. אבל 'אשת חיל מי ימצא', תוך כדי שהוא מוציא ומתחיל למנות את השטרות והמצלצלים עוצרת בעדו אשתו של ר' יענק'ל באומרה שבשמחה הייתה רוצה לתת לו מבוקשו דבר שהיה מכניס בהם רוח חיים חדשה, אבל דא עקא שמפתח המרתף נמצא אצל בעלה היושב ולומד כעת בבית המדרש והיא לא מוכנה להפריע לו בלימודו גם אם עקב כך יפסידו את העסקה וכולו ירד לטמיון. היטב הייתה זכורה לה את ששרו לה בנעוריה בית אביה

על הכסף אני בוכה, בוכה אני כי התפתיתי להפסיק באמצע לימודי דבר שלא עשיתי מעודי, אדרבה לימוד חזק שמע מינה 'מלימוד התורה לא מפסידי' ושמה אני על המחיר היקר ששילמתי בעבור הבנה זו.

דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב ורישום דבריו אלו עמדו לו ולזרעו אחריו ולא בכדי זכה אותו ר' יעקב ז"ל לבנין וחתנין רבנן שתורתם אומנתם ומרביצי תורה הם לרבים עד עצם היום הזה.

את הסיפור שמעתי מפי בנו הרה"ג ר' יוסף שליט"א שציין כי שנים לאחר מכן הוסיף לו אביו בהתרגשות עצומה שמח אני שבחיי קיבלתי את עונשי בהפסד כספי בלבד. לא בכדי כינה כ"ק בעל הנתיבות שלום זצ"ל את אותו ר' יענקל' באומרו שהוא היה "פשוט'ער איד" בהוסיפו שאצל חסידים ואנשי מעשה היה השבח הגדול ביותר להיות "יהודי פשוט". וזאת למה? יען 'פשוט' כלי עץ אינם מקבלים טומאה'...

הפסוק בפרשתינו, **אם בחקותי תלכו, ואת מצוותי תשמרו, ועשיתם אותם וגו'**

מונה ג' לשונות של מקרא בדבר קיום מצוות התורה 'הליכה'. שמירה. ועשייה' אם בחקותי תלכו', ואת מצוותי תשמרו', ועשיתם' אותם. וצריך לברר מהם כפל ג' לשונות הללו שהרי הליכה בחוקי התורה היינו שמירת ועשיית המצוות, וכי אפשר ללכת בחוקות התורה בלא שמירת ועשיית מצוותיה. ואם כן יש להבין מהו כפל לשונות המקרא הרי הא בה תליא מילתא. (וראה ברש"י מה שכתב בזה ומקורו בתורת כהנים).

במדרש בריש הפרשה איתא על פסוק זה, אם בחקותי תלכו - הדא הוא דכתיב (תהילים קיט נט) חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך. וצריך להבין קשר הפסוקים ומה בא להוסיף לנו בזה ולהשמיענו. גם ידועה קושיית האור החיים הקדוש מהו אותה הליכה שאומרת כאן התורה אם בחקותי תלכו' - מה שייכות עניין הליכה לגבי קיום חוקי התורה, ולכאורה הוי ליה לכתוב אם חוקותי תקיימו וכדומה. ע"כ. וכעין זה יש גם להקשות בדברי נעים זמירות ישראל דוד המלך ע"ה שנקט כמה פעמים בתהילים לשון הליכה גבי שמירת המצוות 'אשרי תמימי דרך ההולכי' בתורת ה' (תהילים קיט א). וכן אמר אשרי כל ירא ה' ההולך בדרכיו (שם קכח א). ומנגד אמר אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים (שם א א), וצריכים ביאור מהם אותם ההליכו' - מה ענינם לגבי קיום תורה ומצוות.

לך לך להנאתך ולטובתך

אלא יש לומר, לא דיברה תורה אלא נגד יצר הרע, ויש כאן רמז נפלא להא שלימדנו חז"ל (קידושין ל:): יסוד נפלא בדרכי העבודה, תנא דבי אליהו אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש. שלל פיתויי הרחוב החומריים מקשים על האדם להתגבר על יצרו המציע בפניו הבל הבלים שהם תאוה לעיניים ונחמדים ללב. מה יעשה הבן ולא יחטא? הורוהו חז"ל עצה פשוטה, ראשית קום ברח לך לבית המדרש לתוך בית-מקדש-מעט. ובעד שכר הליכה זו גופא, יבואו עוד מצוות אחרים שהרי מצווה גוררת מצווה, עד שתוכל עי"ז

להתגבר ולקיים עוד ועוד מצוות בתורה ותפילה או בשאר עניינים א קפיטל תהילים או א ספר מוסר. וראה זה פלא, פתאום כל סדר היום ישתנה לטוב וכל זאת בכח הליכה הראשונית, והנה חיים כולכם היום - כל היום כולו מקבלת חיות חדשה מתוך מתיקות ועריבות.

לכן קיום חוקי התורה רמזו בפסוק בלשון הליכה דייקא, לומר לך, התאמץ מול היצה"ר לכל הפחות בעניין ההליכה - ללכת ולברוח מאותן המים הזידונים מאותן פיתויי הרחוב וחוש וברח לעבר תיבת נח - בית מדרשו של שם ועבר. וזה מבטיח כאן הכתוב אם בחוקותי תלכו - אם רק תלכו לבתי המדרש אזי ממילא את מצוותי תשמרו וגו' שהרי מצווה גוררת מצווה. ובה תזכה לקיים מצוות נוספות הן בסוד מרע והן בעשה טוב להינצל לגמרי מפח היצר ולסוד מן הרע. וזהו שאמר **אם בחוקותי תלכו אזי גם ושמרתם את מצוותי** - תוכלו להיזהר ולהישמר מכל מצוות 'לא תעשה' ותסורו לגמרי מן הרע, וגם **ועשיתם אותם** - תזכו להוסיף חיל בשמירת 'מצוות עשה' לעשותם ולקיימם בקום ועשה.

אמור מעתה, מלחמת היצר מוכרעת בהליכה גרידא לטוב ולמוטב, מכאן והילך מבטיחך התורה שיהא מוסיף והולך ושמרתם ועשיתם אותם ודין נצח.

וזהו שאמרו (מדרש רבה ד ה) 'אמר הקב"ה אין אדם שומע לי ומפסיד'. וכן שנינו באבות (ד ט) אם בטלת מן התורה יש לך בטלים הרבה כנגדך ואם עמלת בתורה יש לו שכר הרבה ליתן לך. דווקא בית המדרש היא המחצבה של פרנסה.

הלוא כולנו יהודים רחמנים בני רחמנים, ולאור תוצאותיו העגומות של העיסקא הכושלת של ר' יענקל' כולנו מרחמים ומצטערים בצרתו. אך יש לומר ולהודיע: אין מקום לרחמנות עליו, הוא הרי קיבל את ההפסדים באהבה רבה בידעו שהכל מושגח בהשגחה פרטית מלמעלה - ודווקא מניה הסיק את מאה"כ 'אין אדם שומע לי ומפסיד'. ואדרבה, במקום שנבדוק ונעיין בחשבונות הבנק של ר' יענקל', נעשה בדק הבית בחשבונות הבנק שלנו! כמה כסף הפסדנו במרוצת השנים על ידי מה שהפסקנו באמצע הלימוד, או כשחטפנו את התפילה בכדי לתפוס את הפגישה בכדי לקדם את העסקה.... האם לא חבל על אותו הכסף ששפכנו במו ידנו כמים? הרי זהו מה שאומרים חז"ל 'התורה חסה על ממונך של ישראל' - דווקא ע"י המשך לימוד התורה בזה אתה חס על ממונך ולא ההיפך.

'כד יתבין ישראל ועוסקין בתורה קודשא בריך הוא אומר לפמליא דיליה חזו בני חביבי דמשתכחין בצערא דילהון ועסקין בחדוותא דילי'.

אחר הדברים האלה, ניתן להוסיף ולבאר את המשך דברי המדרש הנ"ל עה"פ חשבתי רגלי וגו' 'אמר דוד בכל יום ויום הייתי מחשב למקום פלוני ולבית דירה פלוני אני הולך, והוי רגלי מוליכות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות' ע"כ. וצריך לדייק בלשון המדרש 'והוי רגלי מוליכות אותי' וכי הרגלים הם המה המובילים את האדם והרי 'בתר רישא גופא אזיל' (עירובין מא.) ולא ההיפך חלילה. והוי ליה למימר 'וראשי מוליך אותי לבית המדרש'. ויי לון לאלו שראשם בתר רגלם נגדרת ואין מוחם שליט על לבם.

אבא לא השתהה ומיד שם פעמיו חזרה לתחנת הרכבת. בדרך פלאית הצליח להספיק את הרכבת האחרונה שיצאה משוראני ועתידה לבוא לפרשבורג עוד קודם החג, וכך לאחר קרוב לעשרים שעות נסיעה הגיע סוף סוף הביתה כשעתיים קודם החג. הוריו שמחו וצהלו עד מאוד לבואו

מאוצרותיו הנפלאים של הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

בטוב והחסד שהשם יתברך משפיע עליו, וכיצד הוא דואג לו עד לפרטים הקטנים ביותר. אף פעם הוא לא נוטש אותו, להיפך הוא זוכר ממנו כל העת וחומל עליו. על ידי כך מתרגל האדם להאמין בחוש כי גם היסורים עצמם באים עליו מצד חסד ורחמנות, ולא חלילה בגלל שהקדוש ברוך הוא סילק את השגחתו ממנו.

האתרוג המהודר שהביא אבא מפרשבורג לשוראני

נקודה חשובה ומעוררת זיכרון, שמעתי חזור והדגש מפי אבי מורי שליט"א, כאשר היה מספר לנו במשך השנים את נפלאות ה' שראה בצעירותו בשנות השואה האיומות. מאוד מוצל מאש תמיד חידד באוזנו כי בתוך ההסתר הגדול והתופת הנוראה, לצד סאת הסבל, הבדידות, הקושי, הצער והיגון, מי שהתבונן זכה לראות מחד גיסא את יד ה' השמאלית שמוכיחה ומאידך גיסא את יד ה' הימנית המלטפת ומקרבת. לדבריו, "הרגשנו סייעתא דשמיא מיוחדת והשגחה פרטית בכל צעד ושאל".

אתן דוגמאות אחדות ששמעתי ממנו במשך השנים: בצעירותו למד אבא בישיבה המרכזית בעיר 'שוראני', אותה הקים וניהל רב העיר הגאון הקדוש רבי מאיר יהודה פרייט זצ"ל, בעל ה'שבט מישור', נכדו של מרן ה'חתם סופר' זצ"ל.

אדם גדול ומורם מעם היה רבי מאיר יהודה. בכל גלילות הונגריה נודע כאישיות נאצלת, חכם ופיקח מיוחד במינו, למדן ובקי עצום,

בעיצומה של פרשת התוכחה מוצאים אנו פסוק מפליא: "וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֶת אֶת בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֶת אֶת בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזָכֹר וְהֶאֱרַץ אֲזָכֹר".

ולכאורה יש להבין, הרי התורה מפרטת כאן את הקללות האיומות שיבואו על אלו שיפרו אותה, שימאסו במצוותיו ויעברו על חוקיו ומשפטיו, ולכאורה כיצד נכנס כאן לפתע פסוק כה מעודד ומנחם הנראה על פניו כלא ממין העניין?

ישוב נפלא לקושיא זה, מצאתי בספר 'דרכי מוסר', להגאון הצדיק רבי יעקב ניימן זצ"ל, ראש ישיבת 'אור ישראל', שכתב כך:

פסוק זה הזכירה התורה בעיצומן של הקללות במכוון, כדי ללמדנו יסוד גדול בדרכי הנהגת ה' יתברך בעולם; לפעמים נגזר משמים על הכלל או על הפרט לסבול חלילה צרות ויסורים, אם בגלל עוונות וחטאים, אם בגלל חשבונות שמים אחרים, ומטבע הדברים עלולים אנו לתהות ולחשוב שמא הקדוש ברוך הוא שכח אותנו, או הזניח והפקיר אותנו חס ושלום, וכך ליפול אל זרועות היאוש ורפיון הידים. לזאת באה התורה ואומרת בקול רם בעיצומן של הקללות: "וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֶת אֶת בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֶת אֶת בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזָכֹר וְהֶאֱרַץ אֲזָכֹר", ללמדנו כי גם בעת שהחושך יכסה ארץ, וצרות רבות ורעות יקיפו את הכלל והפרט, אין הקדוש ברוך הוא שוכח אף לא לרגע את בריתו אשר כרת עם אבותינו, ולעולם אינו מסלק את השגחתו מאיתנו, ומי שעינים לו יכול להבחין גם בעת 'הסתר פנים' באהבה ובחיבה העצומה שלו כלפינו.

וזהו מוסר השכל עצום לאדם; כאשר מתרגשת עליו לא עלינו צרה או מצוקה מסויימת, עליו לזכור היטב כי גם בעת שהכל נראה חשוך ומעורפל, על פי האמת מסביבו יהל אור. כי גם בעת שזוכה לקבל תוכחת שמים זה בא עם מלוא האהבה והחיבה של השם יתברך כלפיו.

עם מעט התבוננות יכול האדם לשים לב גם בעת שמתמודד עם מקרים קשים בטוב והחסד הטמון בהם. לדוגמא, אם חלילה חולה האדם במחלה קשה הוא יכול לנחם את עצמו כי אילו היה החולי תוקף אותו במקום אחר בגוף, או אילו לא היה מזמן לו השם יתברך באורח פלא רופא מסויים או תנאים מסויימים ודאי הוא היה סובל פי כמה וכמה, ומצבו היה יכול להיות הרבה יותר גרוע. או לדוגמא, אילו לא היו ילדיו תומכים בו, או אילו לא היו לו כספים ויכולות, לא היה צולח את מצוקתו בקלות, כך יווכח גם בתוך הקושי והמצוקה

הוא עלה לרכבת ונסע שוב את אותו מסלול מתיש של שעות ארוכות עד שוראני. כשנכנס לבית רבו עם האתרוג בידו, רבי יהודה מאיר התרגש עד מאוד ודמעות צפו בעיניו. בפנים קורנות מאושר ובידים רוטטות אחז באתרוגו וברוב חיבה העריף עליו נשיקות חמות

אשר שמח לקראתו שמחה עצומה. "אשריכם!" אמר, "הייתי כבר בטוח כי אבי ישאר בחג הקרוב ללא אתרוג מהודר כפי שחפץ... זכות המצוה תעמוד לכם!"

מכיון שאבא נכנס לתחומה של העיר פרשבורג, הוא ניצל את ההזדמנות כדי להיכנס לביקור קצר בבית הוריו היקרים ה' יקום דמם, לאחר זמן ממושך שלא ראו את פניו, שכן בזמנים ההם לא ביקרו בבית ההורים כי אם בחגים. אך מפני החג הקרוב ובא והדרך הארוכה אשר לפניו לא התאפשר שיתעכב שם יתר על המידה, וכעבור זמן מועט נפרד מהוריו לשלום.

כשיצא אבא מהבית הוא הבחין בדוק העצב הנסוך על פני אמו הצדקנית מרת פראדיל ע"ה. היא אמרה לו כי צר לה על כך שהוא לא ישהה איתם בימי החג. אך הבינה כי בצוק העיתים הדבר כמעט בלתי אפשרי שיספיק להגיע כעת לשוראני ולחזור לפרשבורג עוד קודם החג.

אך אבא כשראה זאת חשב אחרת, בליבו גמלה ההחלטה לעשות מאמצים גדולים לשוב הביתה בפרשבורג עוד קודם התקדש החג. הוא עלה לרכבת ונסע שוב את אותו מסלול מתיש של שעות ארוכות עד שוראני. כשנכנס לבית רבו עם האתרוג בידו, רבי יהודה מאיר התרגש עד מאוד ודמעות צפו בעיניו. בפנים קורנות מאושר ובידים רוטטות אחז באתרוגו וברוב חיבה העריף עליו נשיקות חמות. הוא הפטיר על ראשו של אבא ברכות רבות על גודל טירחתו ועל חירוף נפשו כדי לזכותו במצוה.

אבא לא השתהה ומיד שם פעמיו חזרה לתחנת הרכבת. בדרך פלאית הצליח להספיק את הרכבת האחרונה שיצאה משוראני ועתידה לבוא לפרשבורג עוד קודם החג, וכך לאחר קרוב לעשרים שעות נסיעה הגיע סוף סוף הביתה כשעתיים קודם החג. הוריו שמחו וצהלו עד מאוד לבואו.

ושקדן היגע על תלמודו עד כלות הכוחות. שתיקתו היתה אומנותו, ובשל כך כינוהו מעריציו "דער שוייגער משוראני" ["השתקן משוראני"].

דודו הגאון רבי שמעון סופר מערלוי זצ"ל היה אומר לאלו שבאו ליחל את פניו לברכה: "לכו נא אל הגאון משוראן, כח תורתו עושה רושם בשמים". ואילו הגאון רבי מאיר שפירא מלובלין זצ"ל כשסיפר לרבי הגאון הקדוש בעל ה'אמרי אמת' מגור זצ"ל, כי בדעתו לבקר בהונגריה, יעץ לו הרבי: "תלך אל הגאון משוראן שמתגורר שם, תוכל ללמוד ממנו את המידה של 'מאוד מאוד הוי שפל רוח', כי הוא מקיים זאת בגופו ממש".

ישיבתו המפוארת מנתה למעלה משלוש מאות בחורים, ושמה הלך לפניו כאחת הישיבות הכבודות בהונגריה. במשך השנים יצאו משורותיה לגיונות של תלמידי חכמים ומורי הוראה לאלפים שהאירו בתפוצות ישראל.

אבא תמיד אומר בהתפעלות, כי רבי מאיר יהודה היו בו כוחות עילאיים ונשגבים, כי בנוסף לעול העמוס על צווארו של רבנות העיר שהנהיג ביד רמה, העניק את כל כוחותיו לישיבה, הוא שימש בה הן כמגיד שיעור, הן כמשגיח רוחני והן כמנהל גשמי... ומי שלא הכירו באופן אישי לא האמין כיצד מסוגל אדם אחד ליטול על עצמו עול אדיר שכזה.

בתחילת שנת תרצ"ט כאשר האנטשימיות כלפי היהודים תפסה תאוצה רחבה, רוב החזנים ובעלי התפילה, שהיו נתיני פולניה, נאסרו ועונו. רבי מאיר יהודה חשש כי בבתי הכנסיות בעיר יחלשו השנה תפילות הימים הנוראים ולא יתנהלו כראוי, התאמץ רבות לשכנע את תלמידיו להישאר בישיבה עד לאחר החגים, כדי שיוכלו לזכות את הרבים ולעבור לפני התיבה כבעלי תפילות בכל המקומות בהן לא ימצא שליח ציבור מתאים. רוב התלמידים נענו לקריאתו ונותרו בישיבה.

בהגיע חג הסוכות, חשקה נפשו של רבי מאיר יהודה, לקיים את מצות ארבעת המינים כדרכו בקודש בהידור גדול, ואכן לאחר מאמצים מרובים עלה בידו בנו הצעיר רבי דוד זצ"ל, המתגורר בפרשבורג, להשיג עבורו אתרוג מהודר בתכלית ההידור. אולם מחמת הסכנה השתבשו הדרכים, ולא היו השיירות מצויות מעיר לעיר, והאתרוג המשובח עליו השקיע דמים מרובים תרתי משמע, נותר בפרשבורג.

בימים כתיקונם המרחק משוראני לפרשבורג לא היה גדול, מרחק של עשרות קילומטרים בלבד, אך כאמור כיון שהדרכים הרגילות היו חסומות ובחזקת סכנה, נאלצו לעשות סיבוב ארוך ומייגע במיוחד כדי להגיע משוראני לפרשבורג.

אבא שהיה דבוק בכל ליבו ברבו הגדול רבי יהודה מאיר, לא היה מסוגל לראות בצערו, ולמרות שהיה זה שלוש ימים קודם החג, נטל על עצמו את המשימה המורכבת להביא את האתרוג מפרשבורג, כדי להרנין את ליבו.

הוא נסע שעות ארוכות ברכבת, למעלה מעשר שעות, עד הגיעו לפרשבורג. כשהגיע מיד פנה לביתו של רבי דוד פרייא, בנו של הרב,

למפרע התברר, כי היה זה חג הסוכות האחרון שזכה לשהות במחיצת הוריו הקדושים, השם יקום דמם. אבא אומר תמיד, כי למעשה כל המסע הזה היה קשה ומפרך, עת חושך וערפל, ימים נוראים אשר מידת הדין המתוחה מורגשת בהם, אך גם אז נוכח כי האיר ה' דרכו, "כִּי אֵשֶׁב בַּחֲשֹׁךְ ה' אֹרֶךְ לִי". הסייעתא דשמיא שליוותה אותי בכל הפרטים הקטנים - חזק ועודד אותי מאוד. בכל שלב ושלב של הנסיעה הוא היה עלול להיתקל במוקש אחר שיסיים את שליחותו באופן טראגי, אך חש כי השם יתברך הצליחו וניהל את דרכו בצורה הטובה והיעילה ביותר.

"הכל זה טוב אך המראה לפעמים אינו טוב"

דוגמא נוספת לכך, סיפר **אבי מורי שליט"א** מנסיונו האישי: היה זה ביום ט"ז תמוז תרצ"ט, כשנאלץ יחד עם שני אחיו; רבי מרדכי ורבי אברהם אבא לעזוב את עיר מולדתו פרשבורג, ולהצטופף בתוך ספינה קטנה על גבי נהר דונה. התוכנית המקורית היתה לנסוע עד בולגריה ומשם לעלות לרכבת עד לטורקיה. כי אז עוד לא היתה מניעה להיכנס לטורקיה ללא רשיונות.

מי שהגה את תוכנית נסיעתו של אבא, היה יהודי יקר מפרשבורג שגילה לממשלה ההונגרית סוד צבאי חשוב, ותמורתו הובטח לו להוציא את כמה ממקורביו בקלות מתחום המדינה. אולם ההשגחה העליונה סיבבה את הדברים בצורה אחרת, ומכל מיני סיבות אבא הוכרח לעבור לאוניית משא גדולה, בת שלוש קומות, אשר עשתה את דרכה לארץ ישראל, בה נסעו מאות אנשים במשך קרוב לשלושה חודשים. כך זכה להגיע לארץ הקודש ממש בתחילתה של השואה.

אבא מציין כי היה זה נס ופלא שהספיק המזון ושאר הצרכים החיוניים באוניה, לתקופה כה ממושכת ולציבור כה גדול של נוסעים. גם העובדה שהיו בספינה כמה תלמידי חכמים חשובים,

היה נס בפני עצמו. שכן הם שמרו על הצביון הרוחני הראוי בנסיעה, נסכו טללי אמונה בלב הנוסעים והשפיעו רבות על אבא לכל מהלך חייו. כך באורח פלא הגיעו כולם ארצה חיים ובריא, שלימים בגופם ונפשם.

כאשר הגיעו לארץ הקודש היה זה ערב ראש השנה, אך בשל הקושי לקלוט את כולם בבת אחת, הוחלט לעשות זאת בשלבים, כאשר את הנשים והטף הורידו מיד והובילו אותם למחנה צבאי סמוך למושב 'באר יעקב'. ואילו את הגברים, ובתוכם אבא, הורידו מהספינה רק לאחר כשבועיים, בערב חג הסוכות. השם יתברך שלח מיד שליחים נאמנים שדאגו לאבא רוחנית וגשמית, ומילאו את מחסורו ברוחב לב.

את הסוכה הראשונה כאן בארץ הקודש, הוא בנו לעצמם מתוך מסירות נפש ממש. מחמת המחסור בדפנות סוכה נורמאלים ובעצי סכך כרותים, כפי שאנו מכירים היום, היו צריכים אז ללקט כל מיני צמחים ושיחים, אשר חלקם הגדול היו מלאים בקוצים ודרדרים, ובידים פצועות וזבות דם הקימו את הסוכה.

"הדור הצעיר לא יבין באיזו מסירות נפש קיימנו אז תורה ומצוות", אומר אבא, "ממש לא יאומן כי יסופר. אך גם לא שייך לתאר את הצהלה והשמחה הגדולה שמילאה את ישותנו, על כך שלמרות הכל זכינו גם באותה שנה להסתופף בצילא דמהימנותא, לשבת בסוכה כשרה".

תמיד אבא מסיים את סיפורו בתובנה זוהי: "אני מספר לכם את כל זה לא לשם המעשה, לא לשם נוסטלגיה והעלאת זכרונות, אלא כדי שתדעו את הניסים הגדולים שהשם יתברך עשה עימנו. גם בזמן ההסתר הגדול ראינו במו עינינו השגחה פרטית מדוקדקת, ושפע של רחמים וחסדים שהשפיע עלינו. בשעת מעשה השתדלנו להאמין בזה, אך במבט לאחור ראינו זאת בחוש".

(מתוך 'אוצרותיהם אמלא')

המשך מעמוד 10 | הרה"ג רבי יצחק דוד גרוסמן שליט"א

ופרנסתם, אך עם זאת הוא רוצה ומצפה לתפילות בני ישראל להוכחת אמונה וביטחון בו יתברך. אבא פנה אלינו, הילדים, ואמר: "יודעים אתם מה עושה רבה של קוממיות? - הוא נוטע אמונה. הם, החקלאים, נוטעים זרעים - והוא זורע אמונה, חורש ביטחון בלבבות בני ישראל".

"ובכן", המשיך רבה של קוממיות בסיפורו המופלא, "אנשי קוממיות החלו להכשיר את הקרקע מיד באסרו חג הסוכות של שנת תשי"ג. עמלו, טרחו וזרעו בעין דומעת ובלב מאמין את הזרעים השבורים והמתולעים. "מה עשה הקב"ה?" המשיך הרב בלשונו הציורית, "באותה שנה

בושש הגשם מלבוא. יבשו הגשמים עד לאחר סיום מלאכת הזריעה במושב קוממיות, בעיצומם של חודשי החורף. רק עם סיום הזריעה בכל שדות קוממיות החל הגשם יוצא על הארץ. "נפלאות ה' הוכחו פעמיים: אצל אנשי היישובים, שהיו רחוקים מתורה ומצוות וזרעו בקיץ של שנת השמיטה את שדותיהם, כל הזרעים הרקיבו באדמה בשל חוסר הגשם.

"לעומתם, אל שדותיהם של אנשי קוממיות בא הגשם בעתו ובזמנו, הפריח את היבול והצמיח תבואה דשנה. חרף היותו יבול ישן ומתולע הפך פרי הארץ לגאון ולתפארת, וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא על היהודים שומרי השביעית".

(מתוך הספר 'אור השבת')

לאחר שסיים ר' יצחק הוטנר את דרשתו, חיפש את ר' אהרון קוטלר כדי לומר לו 'שלוש עליכם'... חיפש ומצאו יושב ובוכה באחד החדרים...

מעשה נפלא סיפר מרנא החפץ חיים שמבאר לנו את ההבדל בין העמל במתנת הקב"ה לבין הלומד בלא עמל ויגע

הרב בנימין בירנצוויג

"אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו" (ויקרא כ"ו, ג')

כתב רש"י הקדוש 'מה אני מקיים אם בחוקתי תלכו - שתהיו עמלים בתורה'.

על שלוש מילים אלו של רש"י נשפך דיו ומלל רב, יען כי במילים אלו מקופל יסוד ומהות התורה ואופן לימודה, כי התורה היא חיות האדם ממש, היא מציאות של חיים וממנה כל מעלותיו ורוממותו כאדם.... וכדי להשיג את כל סגולותיה ומעלותיה על האדם והבריאה כולה, זה מושג רק על ידי לימוד התורה בעמל, כעסק של אדם שהוא עמל בו כדי שיצליח, וכפי שקבע מרנא החזו"א באגרותיו (ח"א אות ב) 'כל סגולות לימוד התורה נאמר על עמלה'.

אך נקודה מעניינת נוספת יש במעלת העמלים בתורה, כי הרי התורה הקדושה היא מתנה שהיתה בבית גנזיו של הקב"ה ונתנה לישראל כדי שיהגו בה, ומה רב חפצו של הקב"ה שבניו חביביו יעסקו יחבבו ויעמלו בתורה עד שאומר לפמליא דידה 'חזו חזו בני חביבי דמתעסקין בתורה דילי'...

ובוודאי שיש מתן שכר מיוחד לאלו המופקדים ומתעסקים ברכוש המיוחד של המלך, שומרים עליו, עמלים ומתעסקים בו ליקרו ולשבח, שכר הניתן רק לעמלים בתורה הקדושה וכדברי התנא באבות 'כך היא דרכה של תורה..... ואם אתה עושה כן אשריך לעולם הבא וטוב לך בעולם הזה!'

כדי לחדד את השכר המיוחד שיש בלימוד שמגיע על ידי עמל מסופר סיפור שגם מחזק מאד גם לאלו שלא נתברכו במתנת שמים של כשרונות אבל בהחלט שנתברך במתנת שמים של לימוד מתוך עמל ששכרו הרבה מאד מאד. פעם עמד ר' יצחק הוטנר זצ"ל ודרש על ענין של עמל התורה וישב שם גם מרן ר' אהרון קוטלר זצ"ל. ואמר ר' יצחק הוטנר שמה שאמרו חז"ל הלומד תורה מתוך הדחק אין כונתם רק לדחק של פרנסה, אלא גם לדחק של כשרון, למי שלא התברך בכישרונות והלימוד אצלו נעשה בדחק ועמל, הוא זוכה לשכר הרבה מאד. לאחר הדרשה לפני שהלך ר' יצחק הוטנר, חיפש את ר' אהרון קוטלר לומר לו שלום עליכם, ולא מצאו חיפש וחיפש ומצאו יושב ובוכה באחד מחדרי השיעורים בבנין ההוא, שאלו ר' יצחק הוטנר למה ראש הישיבה בוכה? אמר לו ר' אהרון, שאחרי מה שהוא שמע שלימוד תורה מתוך הדחק זה גם מי שלא התברך בכישרונות

והלימוד בשבילו בדחק ועמל גדול, ויש בזה שכר גדול, אז הוא בוכה על מצבו מה שלא זכה לזה כלל, שהרי יש לו ישיבה ותלמידים, וגם כידוע התברך ר' אהרון בכישרונות נדירים של גאונות, ועל זה הוא בוכה שאין לא את המעלה של לימוד תורה מתוך הדחק כלל.

מעשה נפלא סיפר מרנא החפץ חיים שמבאר לנו את ההבדל בין העמל במתנת הקב"ה לבין הלומד בלא עמל ויגע. והביא בהקדם את דברי התנא באבות "ועמך כולם צדיקים, לעולם ירשו ארץ, נצר מטעי מעשה ידי להתפאר....", ולומדת המשנה בסנהדרין מפסוק זה: 'שכל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, שנאמר "ועמך כולם צדיקים....." ועמך כולם צדיקים! וא"כ למה ההטרה והרעש לעשות עוד ולהתחזק עוד כשמובטח לכל אחד מישראל שהוא בן העולם הבא? קושיא זו נשאל מרן רבן של ישראל החפץ חיים זצ"ל, ותשובתו היתה - שמעו ואספר לכם מעשה שהיה:

בקייב העיר הגדולה גר עשיר מופלג בשם ישראל ברודצקי, והיה לו עושר רב כמה וכמה בתי חרושת גדולים שבהם מאות פועלים, מנהלים, רואי חשבון, עובדי משרד ונקיון. כל אחד קבל משכורתו לפי מעמדו וגודל משרתו.

ידוע היה עשיר ברודצקי זה בנדיבותו הגדולה וידו היתה פתוחה לכל דבר שבצדקה, והוא פיזר ממונו להחזיק מוסדות תורה ותמך ביד רחבה במשפחות רבות של עניים ונזקקים וכן של אנשים שירדו מנכסיהם, ידועה מאד היתה דאגתו לקרוביו ובני משפחתו ואם היה

היהודי לא נותר בתמיהתו זו, וחיש מהר פילס את דרכו למקום מושבו של הרב, ותהה בפניו: 'למדנו רבנו, הרי בבית מוסק ונעים, חם ונחמד. למה יושב הרב בבית הכנסת הקר, כאשר הרוחות פורצות מבעד לסדקי החלונות, הקור כה נורא, והרב כה מתאמץ לא לקפוא חלילה?'

למה עדיף כפור מקפיא על פני בית חם?

הרה"ח רבי אשר קובלסקי שליט"א

"וְהַחֲזִיקָה בּוֹ" (ויקרא כ"ה, ל"ה)

ישנם לפעמים רגעים בחיים, שרק כשמביטים בהם בפרספקטיבה היסטורית מבינים כמה הם היו משמעותיים, דרמטיים, משפיעים לעתיד ארוך טווח, לשנים או לדורות קדימה. בדרך כלל, עוברים הימים כימי שגרה, איש איש עוסק בעיסוקיו, איש איש וסדר יומו. אך לפעמים, אחרי יום יומיים או אחרי כמה שנים, נוכל לשמוע אנשים אומרים: 'אילו הייתי יודע בזמן אמת את מה שאני יודע היום, כי אז הייתי נוהג אחרת לחלוטין...'

זה נוגע להחלטות שאנו מקבלים לפעמים כבדרך אגב, מתוך חוסר מודעות לכמה הן גורליות עבורנו. פעמים רבות זה נוגע להחלטות כספיות, כמו הזדמנויות השקעה שהחמצנו או השכלנו לתפוס, מילה נכונה שנאמרה או לא נאמרה בעיתוי הנכון, ועוד על זה הדרך. בכללו של דבר, פעמים רבות נמצא כי במבט היסטורי - רגעי שגרה או החלטות חפוזות - הפכו גורליים ומשפיעים מאוד, עלינו או על זולתנו. פרשת השבוע שלנו, מתארת רגע כזה. אדם פוגש מכר, שואל לשלומו בנימוס, ונענה באנחה, אולי שגרתית. יהודי רואה אדם שהכרת פניו מעידה כי הוא נתון במצוקה, יתכן שבאמת לא מדובר באיזו מצוקה גדולה...

אבל יתכן הפוך. יתכן מאוד!

כי פעמים רבות, אדם מגיע לקושי שהוא חש שאינו מסוגל לעמוד בו. יהודי ניצב בפני התמודדות, שהוא מתקשה מאוד לשרוד אותה. הוא נאנח, לחוץ, אובד עצות ממש...

ברגע הזה, הוא צריך מישהו שיקשיב לו, שיאזין לו, שיתן לו לפרוק באוזניו את המשא הכבד העובר עליו. יתכן שהוא זקוק לעזרה כספית או טכנית, אך יותר מזה - הוא זקוק לאוזן, לכתף. למישהו שישמע, יקשיב, יהנהן בראש וינאנח אתו. זה הכל, זה כל מה שהוא צריך, זו העזרה הגדולה ביותר עבורו!

כשאנו נמצאים בצד המקשיב, לפעמים זה כה קשה: הרי אנו רוצים לתמוך בתמיכה של ממש, להרגיש שיצרנו פתרון, שהמצאנו את המוצא מהסבך אליו נקלע ידידנו. כה קשה לשבת ופשוט להקשיב, כשהקשבה לא יוצרת פתרון ולא מעניקה מענה מחודש לבעיה, ולמרות זאת - ההקשבה נותנת לאדם הנתון בצרה שחרור, הוא מרגיש פורק את משאו, זה מעניק לו כוחות ואנרגיות להמשיך לשאת את

דאגותיו וצרותיו!

את הגילוי הזה חושף הפסוק 'דאגה בלב איש ישיחנה', וחז"ל בביאור אחד מבארים 'ישיחנה לאחרים'. כאן נחשפת נוסחת קסם, המגלה את סוד ההקשבה. כשאדם מודאג והוא משוחח על דאגתו עם אחרים, כשלבד כבד ועייף מדאגותיו והוא פורק אותו באוזני הזולת, הוא הופך לאדם חדש, הוא מקבל כוחות חדשים להתמודד!

כשפוגשים יהודי ברגע ההתמודדות, בעיצומו של קושי בחיים, העזרה הגדולה ביותר שנוכל להעניק לו היא להקשיב לו. לפעמים, ההקשבה שלנו ברגע המכריע, בעיצומו של הקושי - יכולה לשמש מנוף לצאת מהסבך, בכוחה להעניק אנרגיה וכוחות להמשיך בהתמודדות.

זה מה שהתורה מגלה לנו, בפסוק בפרשת השבוע 'והחזקת בו'. ורש"י מפרש: 'אל תניחהו שירד ויפול, ויהא קשה להקימו, אלא חזקהו משעת מוטת היד'. כלומר, כשיהודי לצידי ניצב ברגע מכריע, אל תיתן לו להתרסק, תהיה שם בשבילו משעת דאגתו, תהיה מוכן לעזרתו בשעת לחצו, הענק לו את התמיכה ברגע הנכון!

והתמיכה הזו, בפשטות, הינה תמיכה כספית. אבל פעמים רבות, היא פשוט הקשבה. כי ההקשבה מקילה, היא נותנת כוחות להמשיך להתמודדות, היא מונעת את ההתרסקות על שרטוני המשברים, ומעניקה את היכולת להחזיק מעמד. ההקשבה מייצרת שינוי בנפש האדם המתמודד, ונותנת לו את היכולת לשרוד ולצלוח את המשבר.

אלו כמה דקות של השקעה, שמזדמנות לנו כלאחר יד, מול אנחה של חבר, עיניים עצובות של ידיד, כאב לב מודחק של יהודי אחר. נכון שכולנו עמוסים ולחוצים, אבל תמיד עלינו לשמור על תשומת לב ועין

פקוחה על זולתנו, לזהות את רגעי המשבר של ידידינו ולתמוך בהם בשעתם הקשה.

הבה ניתן תשומת לב למצבי הביניים, כאשר הידיד עוד לא שקע בתהום יגונו, עוד ניתן להצילו בהקשבה אמיתית וכנה, וניתן לו את הזמן ותשומת הלב שלנו. כך ניתן לו כוחות להחזיק מעמד, ולהמשיך את חייו בשמחה ובבטחה!

הנקישות ש(לא) נשמעו...

הימים ימי תחילת שואת יהדות אירופה, כאשר עם ישראל החל להיות נתון תחת מגף הברזל. גזירות קשות ואכזריות התחדשו מדי יום, הקשו מאוד על קיום כלכלה יהודית, חיים יהודיים, ואפילו חיים בכלל. היהודים נרדפו עד צוואר, חנויותיהם נסגרו, בתיהם נשדדו, כל העובר לצידם - ביזה והשפיל אותם, משל היו תת-אדם.

בימים ההם, בעיירה פרוזא שבפולין, כיהן כרב העיירה הגאון רבי דוד פייגנבוים זצ"ל הי"ד - שאחר כך עלה בסערה השמימה על קידוש השם. רב העיירה הצטער וכאב בצער אחיו, אך לא היה בידו להושיע. ספון היה בביתו, לומד בשארית כוחותיו, ומנסה לחשב מה צופן לו העתיד, שנראה שחור משחור...

ביום מן הימים, נקלע אחד מיהודי העיר לבית הכנסת שבעיירה, בעיצומו של יום חורפי קר ומושלג. בית הכנסת לא היה מוסק, הרוחות שרקו בעוז, צמרות העצים התנופפו לכל עבר וכל אדם נס לביתו, לנסות לחמם את עצמותיו. להפתעתו, גילה היהודי כי רב העיירה יושב בבית הכנסת, הרב פייגנבוים יושב בגפו ולומד, כשהוא משפשף את כפות ידיו זו בזו, מבקש להתחמם מהקור הנורא...

היהודי ראה כן תמה, לא הבין את אשר הוא רואה. הרי הרב היה יכול לשבת בביתו המוסק, וללמוד ליד האח, המפיץ אור וחום נעים ומשובב נפש. על שום מה יושב הרב בבית הכנסת, מנסה אך בקושי להתחמם ולא עולה בידו? למה צריך הרב לסבול מהקור, להיות עטוף במעיל פרווה עבה המכביד עליו, ואך בקושי לחמם את עצמותיו הקופאות? היהודי לא נותר בתמיהה זו, וחיש מהר פילס את דרכו למקום מושבו של הרב, ותהה בפניו: 'למדנו רבנו, הרי בבית מוסק ונעים, חם ונחמד. למה יושב הרב בבית הכנסת הקר, כאשר הרוחות פורצות מבעד לסדקי החלונות, הקור כה נורא, והרב כה מתאמץ לא לקפוא חלילה?!' חיך הרב את חיכוכו הטוב, והזמין את היהודי השואל לשבת לצדו. 'הסכת ושמע', פתח הרב, וסיפר:

היה זה כמה ימים קודם לכן, היה קר לא פחות, והרב ישב בביתו המוסק והנעים ולמד. ממילא אין הרבה מה לעשות, שאלות רבות אין בתקופה בה אין עופות ולא מזון, אין מריבות כי אין על מה... ישב הרב בביתו ולמד תורה בנחת, כשלפתע הוא שומע נקישות מבעד לדלת הסגורה. 'כן, אפשר ומוזמן להיכנס!' - קרא הרב בקול, וכשראה שהדלת אינה נפתחת - שב וקרא: 'בבקשה, הדלת אינה נעולה, היכנס נא!' אלא שהאיש לא שמע, כנראה הגשם שירד בעוז הפריע. מיהר הרב לקום ולפתוח את הדלת, וראה את דמותו הולכת ומתרחקת...

מיהר הרב לרוץ אחריו, הזמינו בחום להיכנס, והתנצל מעומק לבו על כך שלא קם מיד בנקישה הראשונה, ולא מיהר לכיוון הדלת להכניסו

הביתה. 'לא שיערתי נכון את עוצמת הרעש בחוץ', התנצל הרב, 'אבל ביתי פתוח ואתה מוזמן...'

הלה סב על עקבותיו, שב לכיוון בית הרב, נכנס הביתה, וסיפר את אשר על לבו. בימים כה טרופים, לא היה לו הרבה מה לשאול, הוא נזקק לרב אך כדי לשפוך לבו, לפרוק את מררתו על המצב הכלכלי הקשה, על כך שאין לו להסיק את ביתו, על חנותו שנסגרה ובני ביתו הרעבים ללחם...

'ועתה', סיים הרב את הסיפור ופנה ליהודי ששאל אותו לפשר שהייתו בבית הכנסת הקר במקום לשהות בבית המחומם, 'הבן נא: אותו יהודי לא בא לשאול דבר, רק ביקש להשיח את אשר על לבו. הרי לאור המצב הקשה, אינני יכול לעזור לו בפרנסתו, אין לי לחם לתת לו, אפילו לא כמה עצים להסיק את ביתו... אין לי, אין לי כלום במה לעזור לו, מלבד דבר אחד:

לשבת, להקשיב, לשמוע. להיות לו אוזן קשבת, כתף תומכת, כתובת בה יוכל לפרוק!

זה הדבר היחיד אותו אני יכול לעשות, זהו. פשוט להקשיב, לנסות למצוא דברי עידוד ונוחם, לתת לו את הזמן ואת תשומת הלב הדרושה לו. זה הכל!

נו, סיים הרב, 'עתה אשאלך בני: היש לי זכות לשבת ספון בחדרי ביתי? ואולי שוב יבוא יהודי, ולא אשמע את נקישותיו על הדלת? ואולי שוב יבוא יהודי, ולא ישמע את קריאותיי להיכנס? ואולי שוב יבוא יהודי, וימצא דלת סגורה ויחשוב שאינני נמצא, ואז לא ימצא כתובת לפרוק את מועקת לבו?

הלא תבין, סיכם הרב, 'העזרה הגדולה ביותר היא להקשיב, לשמוע, לתת לזולת לפרוק. הימים כה קשים, המצוקות כה גדולות, אין לנו, באמת שאין לנו איך לעזור זה לזה. הדבר היחיד שאנו יכולים לעשות הוא להקשיב זה לזה, לתמוך זה בזה, להיות נכונים לשאת במשא, לחזק ברכיים כושלות. האוכל למנוע זאת מבני העיירה בהיספני בבית? לפיכך אני חייב לשהות בבית הכנסת, עם אוזן זמינה ולב פתוח לשמוע, להקשיב, להיות כתובת לחזק שבורי לב!'

ודברי הרב בסיפור מצמרר זה המופיע בספר 'עולם חסד יבנה' מסידרת תיקון המידות, חושף בפנינו את הרובד העמוק של החסד, שאינו מתבטא רק בנתינה גשמית, בסיוע בפריט כזה או אחר. העזרה הגדולה ביותר היא להקשיב, לשמוע, להיות הכתובת לאנחתו של הזולת, להיות הכתף הנעימה עליה יפרוק את שבר לבו.

הבה נאמץ את החסד הזה, להחזיק ביד רעינו בכל עת משבר. לשמוע אותם, להקשיב להם, לתמוך בהם בהשתתפות בצערם, בתשומת לב למצוקתם. זה נכון לאנשים מסביבנו, וגם לבני המשפחה הקרובה ביותר - שזקוקים לא פעם בעיקר לאוזן קשבת, הרבה יותר מאשר לעזרה מעשית ומועילה.

זה החסד הגדול ביותר! גם אם הוא דורש מאמץ, גם אם הוא מצריך זמן, גם אם צריך לספוג אי נוחות מסויימת, עדיין כדאי כל כך להעניק את החסד, להקשיב, לתמוך, להכיל את צער הזולת. זה מה שמעניק לזולתנו כוחות לצלוח את הרגעים הקשים בהצלחה, ולהצליח לכוון חיים חדשים ונעימים!

שיחה משונה בעיצומה של טרגדיה...

היה זה ביום ששי, י"ח בטבת תשנ"ח. הרה"צ רבי מרדכי לאווי זצ"ל - בנו בכורו של כ"ק האדמו"ר מטאהש זי"ע, נערך כמדי יום לתפילת שחרית בשעת בוקר מוקדמת. הוא התעטף בטלית והתעטף בתפילין, ועם התחלת התפילה - חווה התקף לב קשה, קרס על מקומו בלי דופק ונשימה, לתדהמת סובביו...

כוחות ההצלה חשו למקום, אך לא נותר להם מה לעשות. רבי מרדכי השיב את נשמתו לבוראה במיתת נשיקה, בתוך רגע קט נפטר, ואיננו כי לקח אותו אלוקים. עסקני הקהילה וגבאי הרבי החלו בהכנות קדחתניות להלוויה, מנסים לארגן בזמן הקצר שנותר להם עד כניסת השבת - הלוויה מכובדת כראוי לכבודו של הנפטר הדגול. הבשורה על הפטירה הפתאומית וההלוויה הצפויה, הכתה את כל שדרות הציבור בקנדה, בארצות הברית וגם בארץ, כרעם ביום בהיר. הוא היה בסך הכל בשנות החמישים לחייו, בשיא פריחתו, והכל צפו לו גדולות ונצורות. לפתע, אסון כה קשה וכואב!

בשעה היעודה להלוויה, התקבצו בחצר בית המדרש הגדול בקרית טאהש שבקנדה אלפי יהודים, שבאו לחלוק כבוד אחרון לנפטר החשוב. בעיניים דומעות הביטו במיטת המנוח, כשמכל עבר נשמעים קולות בכי ונהי על סילוקו של צדיק. הכל המתין לאביו הגדול - האדמו"ר מטאהש זי"ע, שיבוא להשתתף בהלוויית בנו בכורו זצ"ל. השעה היעודה לצאת ההלוויה חלפה עברה, אך דמותו של הרבי אינה נראית בפתח הדלת. המשתתפים הוסיפו להמתין בסבלנות, מהם שמדברים בגדולתו של המנוח ומהם שמבכים את לכתו בדמעות שליש. אך חצי שעה נוספת חולפת, והרבי אינו מגיע...

עם התמשכות הזמן, החלו נישאים מבטי תמיהה לעבר הדלת הסגורה. נישאו השערות שונות לפשר העיכוב, היו שאמרו כי הרבי מצדיק עליו את הדין באהבה, אחרים אמרו כי העיכוב נובע מטעמים טכניים. הכל הסכימו כי עיכוב שכזה לא קורה סתם כך, ישנה סיבה לעיכוב הממושך.

בשלב מסוים, נכנסו בני המשפחה לחדרו של הרבי, מבקשים לברר את הסיבה לעיכוב. להפתעתם, מצאו את הרבי משוחח בטלפון, ומבין שברי המשפטים הבינו כי מדובר באשה קשת יום ששלום ביתה התערער, המספרת באוזני הרבי את סאת יגונה...

האשה כלל לא ידעה, כי הרבי עמו היא מדברת, נמצא באחד הרגעים הקשים בחייו - בין פטירת בנו להלוויה. הרבי האזין לה בקשב, לא זירז אותה ולא מיהר את דבריה, אלא נתן לה לספר את כל מכאובי לבה, לשפוך ולפרוק את כל המעיק עליה. והאשה סיפרה פרק אחרי פרק בסבלנות, איך החלו נישואיה באושר, איך נולד הילד הראשון, כיצד מערכת היחסים הלכה והתערערה, ועד שהגיעה למסקנה כי חיי המשפחה שלה עלו על שרטון.

והרבי? הרבי מקשיב. שומע. תומך. מייעץ. מאזין. נאנח. הוא לא אומר אף מילה על ההלוויה הממתנה בחוץ, לא חושף את תחושותיו לנוכח האסון הנורא שקרה במעונו רק הבוקר. כל כולו נתון להקשבה לאשה הבוכיה, בכל כוחו הוא מרוכז בתמיכה בה, בדברי עידוד וחזיון, ביעוץ נבון ובהשתתפות כנה...

בחוץ מתחוללת סערת רגשות, הכל בוכים על פטירתו של בנו, ונקל להבין כי הבשורה הקשה מעיקה על הרבי, שוברת את לבו. אך לאשה הוא לא אומר דבר, ממשיך להאזין לה בסבלנות אין קץ, מוסיף להעתיך עליה טללי נוחם וברכות חמות, מעודד אותה ומייעץ לה כדת מה לעשות, למענה ולמען משפחתה, כאילו שעת קבלת קהל שגרתית היא זו...

רק כשהאשה רגועה ומפוייסת, רק כשהרבי חש כי התחזקה וקיבלה כוחות חדשים - בירך אותה הרבי, והניח לאבל ולכאב האישי האצור בתוכו מזה שעה ארוכה, לפרוץ החוצה בהלוויה נסערת ורווית דמעות...

את הסיפור שמענו מאחד ממקורבי הרבי זי"ע שהיה עד לו, וממנו נלמד כמה חשוב להקדיש את תשומת הלב, לזהות יהודי הנתון במצוקה, ולהעניק לו מזמנו, מיכולת ההקשבה שלנו. לא צריך להיות פרופסור גדול או לתת סיוע של ממש - הסיוע הגדול ביותר הוא להקשיב, להיאנח יחד עם הזולת, להתחבר לכאב המעיק עליו ולהיות לצדו ברגעים הקשים של חייו.

נכון, לכולנו יש ימים עמוסים, ימים רוויי עשייה, ימים שאין בהם רגע דל. הבה נראה לנגד עינינו את דמותו של הרבי מטאהש זי"ע, שברגע הקשה בחייו העמיד את מלוא תשומת לבו וזמנו לטובת אשה הנתונה בצער, שדקות לפני מעמד ההלוויה לבנו מחמדו, לבו כאב ודאב בסאת צרותיה של אשה מישראל.

זה כל מה שנדרש מאיתנו, זה מה שנוכל לעשות, וזו התרומה הגדולה ביותר למען זולתנו. הבה נקשיב, נתחבר, נשתתף עם הזולת, נקדיש את תשומת הלב הדרושה כדי להיות כתובת לפרוק את מועקות הלב, הבה נתמסר לחזק לב נשבר, כי ברגעים הקשים ביותר - זו המתנה שלנו: 'והחזקת בו!'

חבילות כבודות מדי...

על פתח ביתו של הגאון רבי דב בעריש ויינפלד זצ"ל - הרב מטשעבין, נקש יהודי וביקש לשוחח עם הרב. הרבנית הורגלה בכך שיהודים מבקשים להיכנס לרב לעצה ולברכה לכמה דקות, וניאותה להכניסו לסלון הבית.

הרב מטשעבין קיבל את היהודי הזר בשמחה ובמאור פנים, ושאל לשלומו. האיש החל לספר את סאת צרותיו, האריך לספר כיצד פוטר מעבודתו, פירט את קשיי המשפחה העוברים עליו, ולא נמנע גם מלתאר בפרוטרוט את מצבו הרפואי. כל אותה עת ישב הרב והנהן בראשו, הקשיב בתשומת לב ולא ענה דבר וחצי דבר, למעט דברי הרגעה וניחום קצרים.

שעה ארוכה ישב האיש, סיפר וסיפר, כאשר הרב רק מהנהן ומנחם, מקשיב ומעודד. הרבנית הבחינה כי האיש מדבר שעה ארוכה מהרגיל, והיטתה אוזן לשמוע על מה ולמה. להפתעתה, התברר כי הרב כלל אינו מדבר ואינו מייעץ דבר, הוא פשוט יושב ומקשיב בסבלנות אין קץ...

עוד זמן ארוך נמשך המחזה המוזר, כשאותו יהודי מפרט כל פרט ופרט בסאת צרותיו, מעלה חוויות קשות מההיסטוריה הרחוקה,

"אתה יכול לשחק..." - סיים ה'בית ישראל' את דבריו לנער מטאלנא - "אבל תחליט שאתה משחק חצי שעה... קח איתך שעון ואחרי חצי שעה בדיוק תפסיק ותלך ללמוד"

'לעצלן, יש הרבה זמן, ואת אותו הזמן, הוא עושה הרבה זמן, ולכן אין לו זמן...'

למילה 'פערטרייבן' יש שתי משמעויות 'מעבירים' ו'מגרשים' אמר להם: "טרייבען זי צו מיר..." [תגרשו אותו אלי...].

מזן ראש הישיבה הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל התבטא על מְבַלֵּי הזמן: 'לעצלן, יש הרבה זמן, ואת אותו הזמן, הוא עושה הרבה זמן, ולכן אין לו זמן...'

וראויים הדברים למי שאמרם, ראש הישיבה זצ"ל היה מייקר את זמנו מאוד, והיה מנצל כל רגע קט, כפי שסיפר המגיד מישרים רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל: פעם נזקק רבי מיכל יהודה לנסוע לנתניה, לניחום אבלים אצל משפחת רבי יעקב שכטר זצ"ל, באותם ימים הנסיעה בתחבורה ציבורית היתה ארוכה ומפרכת, ולכן התארגנו קבוצת אברכים מכולל 'חזון איש' לנסוע יחד במונית.

בהגיע השעה שנקבעה, הופיע רבי מיכל יהודה בשערי בנין הכולל, אלא שאז נאמר לו שעדיין ממתנים למספר האנשים הנדרש כדי למלא את המונית. מיד כאשר שמע כך ראש הישיבה, לא התמהמה, ניגש לארון הספרים, נטל לידו גמרא והתיישב ללמוד בשקיעות רבה, בעוד כל אותו זמן הסתובבו האחרים אנה ואנה, כשהם תרים אחר אדם נוסף שיהיה מעוניין להצטרף לנסיעה.

לאחר זמן ארוך של לימוד, קם רבי מיכל יהודה ממקומו וניגש לברר האם אכן יש סיכויים שתתארגן הנסיעה, כי אם היא מתמהמהת, עליו ללכת עתה אל הישיבה.

רבי ראובן סיים את המעשה ואמר: "מעשה זה נחרט ונחקק בלבי, כי הוא לימדני במוחש יקרת הזמן מהו, והוא השפיע עלי רבות, שנים

הרב ישראל ליוש

"וּפְנִינִי אֵלֵיכֶם וְהִפְרִינִי אֶתְכֶם..." (ויקרא כ"ו, ט')

כאשר היה האדמו"ר מטאלנא שליט"א בחור צעיר, נפש עם משפחתו בכפר סטריין, ליד חיפה. כידוע, כ"ק האדמו"ר בעל ה'בית ישראל' מגור זצ"ל היה בימות הקיץ בחיפה. "יום אחד" - סיפר האדמו"ר מטאלנא - "התפללתי מנחה בשטיבל של גור בחיפה, ולאחר התפילה הזמין אותי ה'בית ישראל' לחדרו..."

"מה מעשיך כאן?" שאל אותי ה'בית ישראל' - "משפחתנו נופשת קרוב, בכפר סטריין!" עניתי, "מה עשית היום?" הוסיף הבית ישראל להתעניין

- "שיחקתי..."

- "במה שיחקת?"

- "בכדורגל..."

- "כמה זמן שיחקת...?"

- אינני יודע...!

"שמעתי פעם" - אמר ה'בית ישראל' לטאלנער רבה - "שמה שכתוב: 'אם בחוקותי תלכו... ופניתי אליכם...' זוהי גם ברכה, אתן לכם זמן ופנאי!, ותמהתי" - המשיך ה'בית ישראל' את דבריו - "הרי בפסוקי הקללות גם נאמר 'ונתתי פני בכס...', אם כן, פניות זמן, זוהי ברכה או קללה?"

"אך תירצתי, אמר ה'בית ישראל', שאכן זמן ופנאי יכולים להיות ברכה, אך ח"ו יכולים גם להיות קללה. אם אדם מנצל את הזמן שנתן לו הקב"ה לקיום תורה ומצוות, הרי זו ברכה גדולה אם יהיה לו הרבה זמן. אבל אם חלילה הוא מבלה את זמנו להבלים, אי"ז ברכה כלל, וחובה עליו להפוך את זמנו לברכה..."

"אתה יכול לשחק..." - סיים ה'בית ישראל' את דבריו לנער מטאלנא - "אבל תחליט שאתה משחק חצי שעה... קח איתך שעון ואחרי חצי שעה בדיוק תפסיק ותלך ללמוד".

כיוצא בדבר, סיפר הרה"צ רבי אשר אנשיל קליין זצ"ל על זקנו מזן המהר"ם שיק זצ"ל, שהלך פעם בשוק וראה קבוצת יהודים יושבים ומבלים זמנם במשחק קלפים. כאשר ראו המשחקים את המהר"ם שיק ניסו להסתיר את הקלפים, שאל אותם המהר"ם שיק: "מה אתם עושים...?" "מיר פערטרייבן די צייט..." ענו, [בידיש/דויטש]

בלבל אותו, ולא הסיט אותו מהאמונה היוקדת הזאת. ואכן הוא זכה לראות בחוש השגחה פרטית ונסים מופלאים לאורך כל חייו. בד' בניסן תרצ"ט הגיעו לארץ ישראל. לאחר שלוש שנים כבר התברר לעולם כולו כי רוב יהודי אירופה הוכחדו בשואה. שנתיים שלוש לאחר מכן, כבר ידענו שכמעט כל הקרובים שלנו נכחדו בשואה, ה' ישמור. השאלה "למה הקב"ה עשה כך למשפחה הזו, על אף שהם יראי שמים וגומלי חסדים?" כבר קיבלה תשובה ברורה לגמרי. דוקא מכיון שהם כאלה, עשה איתם הקב"ה חסד, שיגרשו אותם מהונגריה וכך הם יצלו מהשואה הנוראה.

אז התברר למפרע כי המשפט של הורי, וגזר הדין שהרחיק אותם מביתם, היוו את נס הצלתם. כל התלאות והסבל שעברו היו לטובתם. אבל, רבוננו של עולם, למה הם היו צריכים לסבול שמונה שנים?

נראה לי שישנה תשובה חזקה לשאלה הזאת. הקב"ה ידע שתהיה שואה, ומחמת הגזרה תושמדנה הרבה משפחות נפלאות, רחמנא ליצלן! אבל את המשפחה הזו, בגלל המעשים הטובים שלה, הוא ירצה להציל. ולפיכך יבואו המלאכים וישאלו: "מה נשתנו אלו מאלו?"

לכן הוא נתן להם אופציה של מסירות נפש. רוב אחי ואחיותי נולדו במהלך שמונה השנים האלה.

אולם להורי לא היו שום חישובים מלבד רצון ה'. הקב"ה רוצה שנגדיל את המשפחה שלנו, וזה מה שנעשה. האם הילדים האלו יחיו או לא, זאת הבעיה שלו, לא הבעיה שלנו. אנחנו לא שואלים שאלות...

היתה זאת מסירות נפש ממש, לא מסירות בגלל קושי בפרנסה, או קושי לנהל בית מסודר עם משפחה ברוכת ילדים...

דרך אגב, אספר שכאשר אשתי המנוחה חלתה, ונאלצה לשכב במיטה, היא אמרה לאחותי, שתהיה בריאה: "את זוכרת שפעם נאנחנו 'קשה, קשה'... אוי כמה הייתי רוצה שיהיה לי היום 'קשה' כמו אז..."

(מתוך 'אריה שאג' ויקהל)

לכן אני פונה לבורא העולם, שיכניס במוחם של השופטים הנכבדים לזכות, ולהוציא דין אמת לאמיתה".

היש הצהרת "אין עוד מלבדו" גדולה וחזקה מזו?

לאחר סבל כה רב שנמשך שמונה שנים, דיונים, בתי משפט, בתי סוהר, אבי יודע שזה המשפט הסופי והמכריע, ובכל זאת הוא ניצב בבית המשפט, ומכריז באזני השופט ללא שום מורא, שהוא סומך אך ורק על בורא העולם, ובוטח בהחלטתו שתהיה הטובה ביותר בעבורו. השופט הנדהם הכריז על הפסקה קצרה, הוא היה צריך להרגע... אחרי רבע שעה הוא חידש את הדיון, והודיע בהתרגשות: "אדון שכתור, אתה בעל אופי נעלה, אני פוטר אותך מכל אשמה, אתה זכאי!". הוא הקריא את גזר הדין המזכה את אבי, אך עם זאת פסק כי תוך שנה צריכים הורי לחסל את עסקיהם בהונגריה, ולצאת מגבולות המדינה.

המשפט התקיים בשנת תרצ"ח, בערב מלחמת העולם השניה, כאשר קבלת אישור כניסה לארץ ישראל או לארצות הברית, היתה כמעט בלתי אפשרית. אבי ביקש את רשות הדיבור, פנה לשופט ואמר לו: "אתה מורה לי לעזוב את המדינה, אבל אף מדינה לא תקבל אותי ואת משפחתי..."

אמר השופט: "אתה צודק! אני מטיל על ממשלת הונגריה את האחריות לארגן לכל משפחתך ויזות לאמריקה, או סרטיפיקטים לארץ ישראל".

אמריקה קרצה, היא היתה ארץ החופש והזהב, בארץ ישראל שרר עוני מחפיר. אך הורי ראו לנגד עיניהם דבר אחד - חינוך הילדים! השיקול היחיד היה, היכן תהיה להם אפשרות נוחה יותר לגדל את ילדיהם בדרך התורה והיראה. הם ויתרו על מנעמי אמריקה, והחליטו לעלות לארץ ישראל.

היתה זו תקופת המנדט הבריטי. המצב המדיני והכלכלי היה קשה, גם המצב הרוחני היה גרוע. הציונים ניסו להצר את רגליהם של שומרי התורה. אך בכל זאת העדיפו הורי לבוא לארץ ישראל, שבה סכנת חינוך הילדים קטנה יותר.

אבי האמין באמונה שלמה כי "אין עוד מלבדו", שום דבר בעולם לא

המשך מעמוד 13 | גאב"ד חרדים הרה"ג ר' אשר אנשיל כ"ץ שליט"א

עמל בתורה, הבטחה מפורשת היא אם בחוקותי תלכו"ו - תהיו עמלים בתורה, בהליכה גרידא תזכו להשגת העמל וגם להימנות בהני חבורתא קדישתא של **עמלי התורה**.

זהו אם כן פירושם של כל אותן ההליכות שבהן אחז דוד בן ישי בתהילים דלעיל כי סוף מעשה בהליכה תחילה - אשרי כל ירא ה' ההולך בדרכיו. לך בכוחך זה והושעת (שופטים ו יד) - לך בלבד, ובכוח זה כבר תיוושע.

חזק חזק ונתחזק

(נעתק מתוך שיחת גאב"ד חרדים)

אלא בא דוד והעמיד בכך סדר העבודה במלחמת היצר, בכל יום מחשב אדם בראשו מחשבות הבל ורעות רוח וראשו בל עמו טרוד הוא במיני שטות, העצה היעוצה לעת כזאת רגלי מוליכות אותי לבתי כנסיות - קום שא רגליך וברח לך לבית המדרש, אז תזכה 'ונתןך ה' לא ראש' יהיה לך ראש עמל בתורה ויהא גופך בתר ראשך נגרר - מוח שליט על הלב.

ובזה ניתן לפרש שזהו כוונת רש"י עה"פ אם בחוקותי תלכו 'שתהיו עמלים בתורה', היינו רמז הוא לזה שראשו בל עמו ובכל זאת מתגבר הוא לברוח לעבר בית המדרש סופו שיזכה להתענג על ד' ולהיות

טפח לו והעניק לו מענק.
וכך עבר על פני עשרות העובדים באותו מפעל, כל אחד הציג עצמו וברודצקי במאור פנים מודה לו ומעניק לו שכרו.
בסוף הוא ניגש לאחרון ושאלו למעשיו ופעולתו במפעל, ועונה לו אותו אחד: אני בן דוד שלישי של אבא שלך ואני מסתובב כאן, כולם פורצים בצחוק וברודצקי עונה לו יפה מאד תמשיך להסתובב בתור משפחה, ולא העניק לו כלום.
סיים מרנא החפץ חיים ואמר: עכשיו אתם מבינים: שבאמת כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא! כולם משפחה! אך מה גדול שכרם של אלו שלא רק מסתובבים כאן בעולם בתור חלק מהמשפחה של עם ישראל, אלא גם עמלים בעבודתו של בעל המפעל של בעל הבריאה, מה רב שכרם ומה רב טובו של הקב"ה בעל הבריאה אליהם.
מה רע המצב בו אדם סתם מסתובב ומעביר זמנו ואז הוא צריך להגיד תודה על עצם זה שנותנים לו להמשיך להסתובב. כדאי וכדאי לעמול בתורה ולקיים מצוות קצת עם יותר עבודה כדי לזכות בתשורה במענק ובברכת בורא העולם.

לשליחת תגובות לכותב הטור הרה"ג רבי בנימין בירנצווייג, כתבו ל: bdirshu@neto.net.il

ביניהם אחד חסר כל היה נותן לו תמיכה חודשית באומרו: הריני כאילו יש לי עובד נוסף.
מנהגו היה לבקר כמידי פעם במפעליו ולהתעניין בנעשה והיה יושב עם המנהלים ובודק את מצב המפעלים.
בהזדמנות אחת אמר לעצמו: אני תמיד מתעניין ויושב עם מנהלי המפעלים שלי, הגיע הזמן גם להתעניין בפועלים החרוצים ולעודד אותם על עבודתם והתאמצותם.
אומר ועושה, הוא החליט ללכת לביקור אצל עובדיו במפעלים ובהזדמנות זאת גם להעניק להם מענק יפה על עבודתם, ועל חלקם בכל הצלחתו בעסקיו. וכך הגיע לאחד ממפעליו ובשעת ההפסקה נצבו כל העובדים בשורה וכך עבר אחד אחד התעניין בעבודתו, עודדו על כך ושלשל מענק לכיסו,
הראשון בתור היה פועל ותיק שהציג את עצמו כבעל שמונה עשרה שנת נסיון, טפח לו ברודצקי על שכמו והעניק לו מענק.
השני בתור הציג את עצמו בתור אחראי משמרת בוקר, עודדו ברודצקי והעניק לו מענק.
השלישי הציג עצמו בתור מפעיל המכונה המרכזית במפעל, התרגש ברודצקי עודדו והעניק לו מענק.
הרביעי נגש והציג עצמו בתור אחראי מחסן סחורות, חיך ברודצקי

המשך מעמוד 20 | הרה"ח רבי אשר קובלסקי שליט"א

של צרות והתמודדויות עוברות עליו, לבו כבר מתקשה לשאת... האם אוכל להימנע מלהיות הכתובת בה יפרוק את המשא מלבו? האם לא ראוי שאשמש אוזן קשבת, בה יוכל לפרוק את יגונו?
כי מי שלוקח נכון את הפרופורציות בחיים, יודע שהתפקיד החשוב והנעלה ביותר שיש ליהודי, גם אם הוא רם מעלה או לחוץ בזמן, הוא להוריד משא מלב יהודי אחר, להקשיב לו, להיות כתובת לפריקת סאת צרותיו. זו המתנה החשובה ביותר שניתנה לנו כעם מיוחד ומאוחד, להאזין לזולת, להשתתף בכאב, להרעין מילות חיזוק. 'איש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק!'

לשליחת תגובות לכותב הטור ולקבלת העלון של הרב אשר קובלסקי: במייל, כתבו ל-6182918@gmail.com

ומקנח באנחות על המצב הנוכחי. ואילו הרב - שותק ומהנהן, מגיב באנחות השתתפות בצערו ותו לא. לסיום, בירכו הרב בברכות חמות, ונפרד ממנו בלבביות.
הרבנית התפללה מאוד לפשר הביקור המוזר, ושאלה: 'הרי הרב כה עסוק, לכל דקה יש תפקיד ולכל רגע יש משמעות. האיש יושב וסיפר סיפורים, לא ביקש ולא קיבל אף עצה מעשית, רק סיפר וסיפר וסיפר... על שום מה הקדיש לו הרב זמן ארוך כל כך, בסבלנות ללא גבול ובהשתתפות כנה?'
נענה לה הרב: 'דמייני נא, שאני רואה אדם צועד ברחוב, ועל שכמו משא כבד. הרי ברור שאגש אליו, ואציע עזרתי להוריד מעליו את המשא, נכון? והרי אותו יהודי נושא על לבו משא כבד, חבילות חבילות

המשך מעמוד 21 | הרב ישראל ליוש

ארוכות, כיצד לייקר ולנצל כל רגע ורגע."

ממהר בעשר דקות.
שמע זאת רבי מיכל יהודה, והגיב: "נו, אז אפשר עוד ללמוד...", ובזריזות טיפס ועלה שוב לחדרו, התיישב עם נכדיו סביב השולחן, פתחו את הגמרות ושקעו שוב בלימוד עוד כמה דקות...
אמרו על כך הנכדים: "יותר מעצם הלימוד באותן דקות בודדות, היה זה לימוד נוסף שנחקק לעד בלבבות, מהי ערכן של עשר דקות."

לשליחת תגובות לכותב הטור הרב ישראל ליוש, כתבו ל: israel.layosh@gmail.com

ומענין לענין באותו ענין, מנהג היה להגאון רבי מיכל יהודה זצ"ל ללמוד עם חמשה מנכדיו ביום השבת, לאחר תפילת מוסף, בחדר השיעורים שלו בישיבה. באחת השבתות, לאחר שסיימו את לימודם בשעה הקבועה, וכבר ירדו במדרגות לקומה התחתונה, בדרכם לביתם, העיר אחד הנכדים שהשעון שבחדר השיעורים

סיכום שבועי ב'דף יומי' בהלכה'

- למה מניחים ביצה בקערת ליל הסדר?
- מדוע קבעו לשאול בתחילת ההגדה ארבע שאלות הפותחות ב'מה נשתנה'?
- מה הם מרכיבי החרוסת ומהי הסיבה לכך?

מהלכות ליל הסדר

• חכמינו ז"ל קבעו לשאול בתחילת ההגדה ארבע שאלות הפותחות ב'מה נשתנה', כדי לקיים את מצוות 'והגדת לבנך' בצורה של שאלה ותשובה.

• בעת אמירת המילים "דם ואש ותמרות עשן" בהגדה, וכן בעת אמירת עשר המכות, וכן בעת אמירת הקיצור של שמות המכות, דצ"ך עד"ש באח"ב - נוהגים להטיף מכוס היין בעזרת האצבע.

מהלכות המרור והחרוסת

• לכתחילה, יש לקיים את מצוות אכילת מרור דווקא בחסה, כיון שהמרור הוא זכר למרירות של השיעבוד במצרים, והחסה מזכירה את השיעבוד יותר מאשר הירקות האחרים. וניתן לקיים את המצוה הן בקלחי החסה, והן בעלי החסה, אך לא בשורש החסה. ויש אומרים שלכתחילה עדיף לקיים את המצוה דווקא בעלים.

• המקיים את מצוות אכילת מרור בירק הנקרא בלשוננו 'חזרת', או 'חריין', יפוררו במגדלת, ויניחנו גלוי למשך זמן מה, כדי שחריפותו תפוג במקצת.

• החרוסת, היא תערובת פירות המיועדת לטיבול ה'מרור', בעלת מרקם הדומה לטיט, אותו ייצרו בני ישראל בעת השיעבוד במצרים. וצריך לערב בה תבלינים הדומים לתבן, שבו גיבלו ישראל את הטיט במצרים. ויש להכינה באופן שיהיה לה מרקם עבה, כדוגמת הטיט, ואחר כך לרככה בעזרת יין אדום, או חומץ של יין, כזכר לדמם של בני ישראל שנשפך במצרים.

• מי שאין ברשותו את אחד מחמשת המינים הראויים לקיום מצוות מרור (ראה תקציר לאתמול) - ישתמש בירק מר אחר, שיש בו את הסימנים הנזכרים בגמרא לגבי חמשת המינים.

• לדעת השולחן ערוך, יש להניח על שולחן הסדר לפני בעל הבית קערה ובה: שלוש מצות, מרור, חרוסת, ירק ה'כרפס'; בשר, יזכר לבשר קרבן הפסח, וביצה, זכר לקרבן חגיגה שהקריבו בערב פסח. ומוסיף הרמ"א, שיש להניח בקערה גם מי מלח. ועל פי דברי האריז"ל, יש להניח בקערה מרור נוסף, לקיום מצות כורך.

• לדעת השולחן ערוך, יש לברך ברכה ראשונה על הכוס הראשונה והשלישית מ'ארבע כוסות' בלבד; ולדעת הרמ"א, יש לברך על כל אחת מהן. וברכה אחרונה - לכל הדעות יש לברך רק לאחר הכוס הרביעית.

'כרפס' ו'יחץ'

• המנהג הקדום הוא, להשתמש לטיבול שבתחילת ליל הסדר ב'ירק ששמו 'כרפס', אולם, ניתן לקיים טיבול זה בכל סוגי הירקות, מלבד ירקות המרור, וכפי שאכן נהוג בימינו, להשתמש בתפוחי אדמה, במלפפון, וכדומה.

• לפני אכילת ה'כרפס' בליל הסדר, יש לטול ידים ללא ברכה, משום שכל מאכל ש'טיבולו במשקה', טעון נטילת ידים לפני אכילתו.

• לאחר אכילת ה'כרפס' בליל הסדר, יקח בעל הבית את המצה האמצעית, ויחלקנה לשני חלקים. חלק אחד, יש להשיב למקומו, ובו מקיימים את מצוות אכילת מצה; ואת החלק השני, יטמין לצורך ה'אפיקומן'.

מהלכות אמירת ההגדה ומנהגיה

• בליל הסדר, צריך לומר את ה'הגדה', או לפרש את עניניה, בלשון המובנת לכל המסובים; ובכך תתקיים גם מצוות 'והגדת לבנך', האמורה על סיפור יציאת מצרים בליל הסדר.